Levensverhalen van mensen met een lichte verstandelijke beperking

“Wij zijn meer dan alleen ons IQ”

Andersson Elffers Felix

Maliebaan 16
Postbus 85198
3508 AD Utrecht

+31 30 236 30 30
mail@aef.nl
www.aef.nl

Kamer van Koophandel
30096560

Datum
22 oktober 2018

Opdrachtgever
Interdepartementaal beleidsonderzoek lvb

Contact
Katy Hofstede (k.hofstede@aef.nl)
Evelien Rutgers (e.rutgers@aef.nl)

Illustraties
Marieke Meijer, Illustration & Design

Referentie
GV491/eindrapportage_verhalen van mensen met een lichte verstandelijke beperking

Andersson Elffers Felix

Inhoud

1 Voorwoord 4

1,1 miljoen echte mensen 4
Wat is dit rapport? 4

2 Leer mij kennen 5

Sarah leert om voor zichzelf op te komen 6
Peter is buiten op zijn best 10
Robert heeft nooit een vaste plek gehad 14
Bij Andrea staat familie op één 17
Er valt niets te klagen, vindt Abel 21
Simone moet soms wennen 24
Suze is nu volwassen 28
Miekes werk is haar leven 31
Adelaar Jan 34
Vincent zet door 37
De reislustige Berat 41
Mila maakt vanalles 45
Rob heeft een grote mond en een klein hartje 49
Anne is trots op de dingen die ze doet 54
Ruud is nu gelukkiger dan ooit 59

3 Nawoord 64

Onze keuzes 64
Verschillend, maar allemaal veerkrachtig 65
De wens om gehoord te worden 66
Familie en vrienden zijn belangrijk, maar niet altijd aanwezig 66
Hulp en ondersteuning nodig bij de basisbehoeften 67
Wat wij verder nog hebben geleerd 67
Dankwoord 68

Bijlage: over het onderzoek 69

Aanpak 69

1 Voorwoord

1,1 miljoen echte mensen

Deze rapportage bevat de levensverhalen van 15 mensen. Zij verschillen op allerlei manieren: in hun achtergrond, opvoeding, leeftijd, geslacht… Eén ding hebben ze gemeen: allemaal hebben zij een IQ tussen de 50 en 85. En vaak hebben zij kleine of grotere problemen met sociale zelfredzaamheid. Dat betekent dat ze moeite hebben met bijvoorbeeld het regelen van hun financiën of met het maken van contact.

Er zijn in Nederland 1,1 miljoen mensen met een IQ tussen de 50 en 85 punten die niet sociaal redzaam zijn. Dat betekent van elke 15 Nederlanders **één iemand**.

Dat is best veel.

Als iemand een IQ heeft tussen de 50 en 70 of een IQ tussen de 70 en 85 en problemen met sociale zelfredzaamheid, dan heeft hij/zij een licht verstandelijke beperking. Veel mensen vinden het vervelend om beperkt genoemd te worden. Een ‘licht verstandelijke beperking’ is dan een vervelende naam voor iets heel gewoons.

Wat is dit rapport?

Er is een interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) Mensen met een licht verstandelijke beperking. In dit onderzoek wordt onderzocht wat de overheid doet voor mensen met een lvb. Dat willen 7 ministers weten.

De ministers vragen zich af: wat werkt er wel? Wat werkt er niet? Denk bijvoorbeeld aan scholen, hulpverlening, of beschermd wonen.

De mensen van het IBO wilden niet alleen over cijfers praten. Ze wilden de verhalen van echte mensen horen. Echte mensen, die tips hebben voor de overheid. Deze mensen hebben ervaring. Zij weten hoe het echt is om hulpverlening te krijgen, of op het speciaal onderwijs te zitten. Deze ervaringen kunnen de mensen van het IBO gebruiken voor hun onderzoek.

Wij hebben naar 15 mensen geluisterd. En naar hun geliefden. In dit rapport staat hun verhaal. Maak op de volgende pagina’s kennis met: Sarah, Peter, Robert, Andrea, Abel, Simone, Suze, Mieke, Jan, Vincent, Berat, Mila, Rob, Anne en Ruud.

2 *Leer mij kennen*

Sarah leert om voor zichzelf op te komen

Dit is Sarah. Sarah is 45 jaar. Ze woont met haar vriend en zoon. Haar zoon is 12 jaar. Ze heeft ook nog een zoon van 16 jaar. Hij woont bij de ex-man van Sarah, Kevin. Sarah leert steeds beter om voor zichzelf op te komen. Vroeger deed ze dat nooit. Daardoor heeft ze ook wel moeilijke tijden gehad.

Gepest

Sarah brengt niet graag haar zoon naar school. Dan denkt ze weer aan vroeger. Zij heeft geen prettige herinneringen aan school. Ze werd gepest door andere kinderen. “Ze konden gewoon over me heen lopen. En ik werd door niemand geholpen op school. Die hulp was er vroeger niet.” De kinderen op school spelen ook niet met haar zoontje. Sarah wordt emotioneel als ze daarover praat.

Hoe de middelbare school was, weet ze niet meer zo goed. Ze weet nog wel dat ze een keer wilde weglopen. “Toen had ik m’n tas ingepakt met allemaal beeldjes. Geen kleren, maar beeldjes. Maar uiteindelijk ben ik niet weggelopen.” Waarom ze wilde weglopen, weet Sarah niet meer. Haar ouders hadden wel ruzie. Dat hadden ze wel vaker.

Getrouwd

Sarah’s ouders zijn gescheiden toen Sarah 16 jaar was. Sarah ging toen bij haar moeder wonen. Kort daarna is Sarah bij haar ex-man Kevin gaan wonen. Ze weet niet meer precies hoe oud ze toen was. “Ik denk wel dat het te vroeg is geweest.”, zegt ze daarover. Ze heeft 10 jaar met Kevin gewoond. Ze zijn vier jaar getrouwd geweest. “Het was geen fijne relatie”, vertelt Sarah. “Hij kon alles tegen me zeggen. Dan bleef hij maar schelden. En ik deed helemaal niks.”

En gescheiden

Toen haar zoon een half jaar oud was, is ze gescheiden van Kevin. “Ik ben blij dat ik van hem af ben.” Ze werkte toen bij de thuiszorg. Vroeger paste haar schoonmoeder dan op. Maar dat wilde ze toen niet meer. Sarah heeft toen ontslag genomen, zodat ze voor haar baby kon zorgen. “Maar ja, je mag niet ontslag nemen. Maar ik heb het toen wel gedaan, wat moest ik anders?” Omdat ze zelf ontslag had genomen, duurde het lang voordat Sarah een uitkering kreeg. “En toen wilde m’n ex ook nog geld. En ik gaf het hem ook nog. Stom hè. Ik voelde me geïntimideerd.”

Sarah’s zoon bleef tot zijn achtste bij haar wonen. “In het begin kwam Kevin hem nooit halen, maar nu wil mijn zoon niet meer bij mij wonen. Uiteindelijk heb ik hem bij Kevin laten wonen en daar heb ik spijt van. Ik kan het niet meer terugdraaien.” Sarah heeft haar zoon vorig jaar voor het laatst gezien. Met Kevin heeft ze weinig contact. Dat hoeft van haar ook niet meer.

Opvoedondersteuning

Na haar scheiding heeft Sarah hulp gevraagd. “Toen moest ik eigenlijk m’n huis uit. Want m’n ex betaalde de huur niet meer. En die post gooide hij weg. Dus ik had al heel lang een huurschuld. Toen ben ik naar het inloopspreekuur van de maatschappelijke dienstverlening gegaan.” Sarah kreeg toen meteen hulp met haar financiën. En ze kreeg opvoedondersteuning.

Nog steeds komt één keer in de twee weken een opvoedondersteuner langs. “Zij helpt met dingen over mijn jongste zoon. Hoe we het anders moeten doen. Maar ook bijvoorbeeld een soep maken. Dan geeft ze je een opdracht om soep te maken.” Sarah vindt de hulp heel fijn. Ze gaan samen ook wel eens een stukje lopen. Dan hebben ze het ook wel eens over haar relatie. “Ik hoop dat ze blijft.”

Schuldsanering

Sarah was in gemeenschap van goederen getrouwd. Toen ze gingen scheiden, kreeg ze schulden. Toen kwam ze in de schuldsanering. Ze kreeg € 60 in de week. Nu heeft ze geen schulden meer en krijgt ze € 70 per week. Ze heeft nog steeds een bewindvoerder. “Dat vonden ze verstandig. En daar ben ik het wel mee eens.”

Geld is wel een zorg voor haar. “Als m’n zoon iets wil, moet ik heel vaak nee zeggen. Ik kan geen kleren kopen. Of verjaardagsfeestjes. Dat vind ik wel lastig.”

De stadspas

De stadspas is heel belangrijk voor Sarah. Daarmee kan ze leuke dingen doen. Ze is daarmee bijvoorbeeld naar Walibi gegaan. En een keer naar Texel voor € 5. Zonder stadspas kan ze dat niet betalen.

Laatst heef ze een brief gekregen dat ze niet meer in aanmerking komt voor een stadspas. “Omdat m’n vriend nu wat meer werkt. Maar het geld dat hij extra verdient gaat naar de huur. Want we krijgen nu ook geen huursubsidie meer.” Sarah vindt het oneerlijk. “Ze willen graag dat iedereen gaat werken. En dan werk je, maar dan word je alsnog gestraft.”

Ze is bang dat ze haar stadspas gaat kwijtraken. “Zonder stadspas kom ik nergens. Als die weg is, word ik misschien weer depressief want dan kan ik die dagjes weg niet meer doen.”
Ze heeft een brief geschreven naar de gemeente. Ze wacht nu op antwoord.

Er op uit

Sarah vindt het leuk om dingen te doen. Het allerleukste vindt Sarah zwemmen. Dan gaat ze baantjes zwemmen. Met iemand die ze kent van maatschappelijk werk.

Ze is ook lid van een facebookgroep. Daphne organiseert allemaal uitjes. Die zet ze dan op de facebookgroep. “Er zitten heel veel mensen op. Dan kan je je inschrijven. Want ze kan niet iedereen meenemen.” Ze gaan dan bijvoorbeeld samen wandelen. En ze zijn een keer naar Hans Klok geweest.

Daphne is ook een soort vriendin geworden van Sarah. Daphne belt haar als ze haar een tijd niet heeft gesproken. Verder heeft Sarah niet echt vrienden. Haar moeder komt nog wel eens bij haar langs. Dat vindt ze wel gezellig. En haar tante en oma spreekt ze ook nog.

Opa

Haar opa was een belangrijk persoon voor Sarah. Ze ging vroeger vaak slapen bij haar opa en oma. Bij haar opa vond ze het fijn. Haar opa is overleden. Thuis heeft ze foto's van hem staan. En als ze spruitjes eet, dan denkt ze aan hem. Dat at ze altijd bij haar opa.

Depressieve periode

Sarah is een tijd lang depressief geweest. Het ging toen niet goed met haar. Dit was vlak na haar scheiding. Ze kreeg toen ook uitstel van werk. Haar opvoedondersteuner zorgde voor een Wajong-uitkering.

Op een gegeven moment ging het steeds beter met haar. Ze weet niet meer hoe dat kwam. "Ik ben wel een keer naar een psychiater gegaan. Maar dat hielp niet. Hij vroeg me allemaal dingen over vroeger. Maar dat weet ik allemaal niet meer." Ze heeft ook een cursus "maak je sterk" gedaan bij een zorgaanbieder. Deze cursus heeft geholpen. Daardoor neemt ze meer tijd voor zichzelf. En kan ze meer voor zichzelf opkomen.

Werk

Toen het beter met haar ging, wilde ze weer wat gaan doen. "Als je thuis zit, dan ga je je toch ergeren aan allemaal dingen. Ze wilde weer gaan werken. Toen belde een meneer bij het UWV dat ze wat hadden bij een werk-leerbedrijf."

Sarah werkt nog steeds bij dit werk-leerbedrijf. Daar zet ze ledlampjes in elkaar. Ze werkt drie dagen per week. Vier uur per keer. Haar werk vindt ze heel leuk. "Ik ga daar graag heen. Daar kan ik gewoon mezelf zijn. Daar wordt niet zo op me gelet." Haar collega's vindt ze ook wel leuk. Maar daar praat ze niet zo veel mee.

Eerst moest ze met de bus naar haar werk. Dat was best wel duur. Ze betaalde daarvoor € 15 per week. Toen heeft ze zelf gevraagd of ze kon worden overgeplaatst. Sarah is best trots dat ze dat toen heeft gevraagd. “Vroeger had ik dat nooit gedaan. Maar nu had ik gevraagd of er niet iets in de buurt was van mijn huis. En dat kon toen. Daar ben ik heel blij mee. Nu kan ik met de fiets daar naartoe.”

Thuis

Sarah woont al lang in haar huis. Ze huurt het huis samen met haar vriend. Hoe ze precies aan het huis is gekomen, weet ze niet meer. Thuis staan er veel foto’s en beeldjes. En ze heeft ook een kat, Minoes. Minoes was drie jaar toen hij bij Sarah kwam wonen. “Het is een mannetje, maar ik heb hem toch Minoes genoemd. Hij heette eerst Bertus, maar dat kan je op straat toch niet roepen?!”

“Ik ben veranderd”

Contact maken vindt Sarah nog wel moeilijk in het begin. Maar als er eenmaal contact is, dan is het prima. Bijvoorbeeld als ze met haar zoon naar de speeltuin gaat. “Dan heb ik daar eigenlijk geen zin in. Maar als je je er eenmaal overheen zet, dan is het uiteindelijk hartstikke leuk.” Vroeger had Sarah dat niet gegaan. Maar nu doet ze het. Ze komt nu ook vaker voor zichzelf op. “Dan wilde m’n ex laatst weer geld hebben voor gas, water en licht. Nu geef ik dat niet meer hoor. Dat vindt hij dan niet leuk natuurlijk.”

“Ik ben veranderd”, zegt ze trots. “Dat zegt Daphne ook.”

Peter is buiten op zijn best

Peter is 14. Hij woont met zijn moeder, haar man, hond Jax en kat Diva. Hij houdt van lol maken en met zijn familie zijn. Het liefste is hij buiten met vrienden. Bijvoorbeeld om te klimmen.

Werk

Peter werkt als zomerbaantje bij een restaurant. Hij doet daar met een team de afwas. Dat is gezellig. De collega's zijn aardig, ze zingen en spelen tijdens het werk. Hij is deze zomer drie keer geweest.

Eerder heeft Peter stage gelopen. Hij heeft toen in de bediening gewerkt bij het theater.
Later wil hij graag ook in de horeca. Het liefste wil hij werken bij het restaurant waar hij nu werkt. Hij vind de horeca leuk omdat hij dan mensen tegenkomt. De bouw lijkt hem ook leuk, maar dan ben je toch wat meer van de mensen af. Wel vindt hij op school techniek altijd een leuk vak.

School

Peter zit op een praktijkschool. Daar blijft hij nog drie jaar op school. Hij zou eigenlijk direct van school willen als hij zestien wordt. De moeder van Peter legt uit waarom dat niet kan: hij moet eerst certificaten halen. Alleen dan kan hij naar het ROC om een diploma te halen.

Dat vindt de moeder van Peter verdrietig. De omweg die je moet maken om een diploma te halen is heel groot. Ook leer je op de praktijkschool sommige dingen niet. Bijvoorbeeld Engels. Voor veel computerprogramma's heb je nodig dat je Engels kan.

Op school wordt Peter niet genoeg geprikkeld, vindt zijn moeder. Peter kan bijvoorbeeld erg goed leren van beeld, maar dat doen ze op school niet. "Van het klokhuis heb ik veel geleerd. Dat heb ik veel gekeken". Peter vindt veel lessen op school saai. Dat komt door de boeken. Peter wordt van lezen heel moe. Zijn moeder vertelt waarom: Peter heeft zware dyslexie. Als het onderwijs anders was, kon Peter misschien meer leren.

Peter vindt de praktijk leuker, gewoon iets met je handen. Bijvoorbeeld techniek of koken. In de praktijk leert Peter ook wat, van boeken niet. Hij leert bijvoorbeeld hoe hij mensen kan helpen, terug kan tellen, de kassa bedienen of hoe hij het beste glazen op een dienblad kan neerzetten.

Vrienden

De basisschool was superleuk. Toen zat Peter met een goede vriend in de klas: Stan. Nu zit Stan in een ander dorp op school. Maar Peter spreekt hem nog bijna elke dag. Ze spelen samen buiten: freerunning, trampolinespringen en boomklimmen. Voor het freerunnen heeft Peter schoenen met veel grip. Op de trampoline kan hij een salto vooruit, een salto achteruit en een halve schroef.

Peter is meer buiten dan binnen. Dat vindt hij toch het fijnst. Het liefst gaat Peter naar buiten naar zijn vrienden. Als zijn vrienden niet kunnen, gaat hij gamen.

Soms heeft Peter op school problemen omdat hij het opneemt voor zijn vriend. Zijn vriend vindt Pokemon Go nog leuk en hij weet erg veel. Hij kan erg veel vertellen en kijkt veel documentaires. Daarom wordt hij gepest. Justin is vroeger ook veel gepest en nu helpt hij zijn vriend. Als de anderen gaan schreeuwen of schelden gaat hij even buiten zitten. Ook als de leraar hem terugroept.

Een mentor met hetzelfde

Zijn mentor Wim helpt hem op school. Wim is bijzonder: “Wim had hetzelfde meegemaakt als ik. Dat hij zijn vader niet meer zag”.

De vader van Peter woont twee straten verderop. “Ze zitten niet meer buiten, want ze weten dat ik soms langsrijd. Ze zitten nu achter”, vertelt Peter. Hij en zijn zus zijn niet meer welkom bij hun vader.

De zus van Peter heeft Borderline, ADHD en een contactstoornis. Zij loog veel over haar moeder en vader. De vader zag het niet meer zitten. Peter vertelt wat hij zei: “Jullie maken mij zwart en ik heb altijd alles gedaan”.

De laatste keer dat Peter en zijn mentor Wim elkaar zagen, had Wim zijn vader weer gezien. Daarom wacht Peter nu ook op zijn vader. Tot hij zijn vader weer kan zien. “Zelfs mijn PlayStation stond er, die had ik van hem gekregen. Ik vroeg of ik hem terug mocht. Ik kreeg geen antwoord meer, niks”.

Peter weet nog de laatste keer dat hij zijn vader zag voordat ze uit huis gezet werden. “Toen moest ik hem een knuffel geven. Mijn moeder had alle spullen al ingepakt. Toen ben ik naar school gegaan en na school waren we ergens anders”. De vriendin waar ze toen logeerde, heeft de hond van Peter weggedaan.

Wim: een bijzonder leraar

En Wim? De mentor die hetzelfde had? De moeder van Peter vindt Wim een bijzondere mentor. Want: “hij ziet zichzelf in het kind”.

Wim zelf kan daarover prachtig vertellen: “Ik ben niet voor mezelf op school. Als ik de drempel over ga, besta ik niet meer. De leerling staat centraal. Ik ben een hulpmiddel”. Peter kwam elke dag een half uur eerder bij Wim in de les. Dan gingen ze samen wat maken. Als Wim en Peter iets maakten, ging Peter vertellen. Dat doet hij bij hulpverleners niet.

Als hulpverleners aan Wim vragen wat hij doet, zegt hij: “ik doe maar wat”. En waarom het werkt? Wim denkt omdat hij autonoom is. Wim heeft zich ontwikkeld in zijn eigen leven, en hij kan met zijn leerlingen praten als een mens. Veel nieuwe leraren zijn te jong en onervaren om dat te doen. “Dat zijn hoogopgeleide mensen. Ze kennen deze buurten niet, ze kennen geen armoede. Daar prikken deze leerlingen direct doorheen”.

Een autonome leraar kan meesterschap laten zien, en mensen aan zich binden. Via hun passie (voor een vak) maken zij contact met andere mensen. Dat doet Wim ook met Peter: hij praat met hem als mens, niet als leerling. Wim deelt dat hij zelf ook problemen heeft met zijn vader. Wim heeft daarin een pad gekozen - en dat kan Peter ook doen.

Familie

Het gezin van Peter is nu moeder, haar nieuwe man, Peter, de hond Jax en kat Diva. Diva is de prinses van het huis. Jax is nieuw, hij is nog een puber. Peter vindt het fijn: “Ik ben wel een beetje een dierenvriend.”
Maar Jax uitlaten doet hij nog niet. Jax is een beetje groot.

Peter gaat nu een nieuwe sessie starten voor rouwverwerking. Dat heeft de gezinscoach voor hem geregeld. “De eerste dag dat ik het hoorde, dat weet ik nog steeds. Toen zei hij dat ik niet meer welkom was. Toen kwam ik meteen huilend thuis.”

Familie staat bij Peter op nummer 1. “Vooral mijn moeder. En vrienden”.

Het heeft lang geduurd voordat er iets geregeld is voor Peter. Zijn moeder vertelt: “We hebben eerst een andere hulpverlener gehad, en die vergeef ik niets meer. Nu hebben we Lex. Die ziet het probleem en pakt door”.

Peter vindt de nieuwe gezinscoach oké. Lex is heel lang: 2 meter 16. Peter praat ook met hem. Dat helpt? “Een beetje”. Peter houdt er niet van om gecorrigeerd te worden. Bijvoorbeeld bij de klusjes in huis. Peter moet de vaatwasser doen, de kattenbak doen, en zijn kamer opruimen.

Later

Peter wilde altijd soldaat worden. Het kan nog wel, maar dan moet hij wel héél lang naar school. “Dan moet ik naar het ROC, twee keer, en dan bij Defensie leren”. Het lijkt hem wel leuk: je bent bezig en zit nooit stil. “Ik wil dan ook op missie”. Op missie kan je andere mensen helpen. Maar je moet dan wel Engels kunnen.

Op facebook heeft Peter een testje ingevuld over de cowboytijd. Dat was in 1575 of zo. “Je kon zien wat je was, en ik was een vrijheidsstrijder”.

De moeder van Peter vindt het sneu dat het zoveel tijd kost om een diploma te halen. Als je op het praktijkonderwijs zit duurt dat lang. En je hebt wel voor bijna alle banen een vmbo-diploma nodig. “Ze laten deze jongens gewoon lopen, dat is zonde. En ze hebben al zo’n achterstand. Niemand kijkt naar ze om. Dat moeten ze onder ogen zien”.

Robert heeft nooit een vaste plek gehad

Robert staat ons al op te wachten voor de deur van zijn studio. Hij woont op de negende verdieping, met uitzicht over de stad. Een prettige plek, vindt hij zelf. Maar voordat hij daar terecht kwam, heeft hij een hele reis afgelegd. En dat was geen fijne reis.

Vroeger

Toen Robert klein was, woonde hij met zijn twee broers, moeder en vader. Thuis was het niet prettig. “Wat ik thuis heb meegemaakt, wil je niet weten. Voor hetzelfde geld had ik niet bestaan.” Robert werd mishandeld door zijn vader. Waarom weet hij niet. Het gebeurde alleen bij hem. Niet bij zijn broers. Toen Robert 10 was, is hij uit huis geplaatst. “Een instantie heeft besloten dat ik uit huis moest.”

Het hele land door

Toen hij uit huis werd geplaatst, ging Robert eerst naar een tehuis. Toen naar pleegouders. En uiteindelijk naar een jongensinternaat. Hij was toen 14 of 15 jaar. “Daar heb ik een hele leuke tijd gehad. Het internaat was als een soort dorpje. Met twee scholen, vier voetbalvelden, twee zwembaden, een eetzaal. Daar heb ik allemaal dingen geleerd, dus dat was de mooiste tijd.” Hij leerde daar fietsen maken, auto’s doorsmeren, muren plamuren. Wat hij het leukste vond? “Ik vond eigenlijk alles het leukst.”

Na het jongensinternaat kreeg hij een kamer bij begeleid wonen. Daar heeft hij ongeveer vijf jaar gewoond. Toen leerde hij een vrouw kennen. Met haar is hij gaan samenwonen. “Maar toen kreeg ze een ander, dus ging het uit. Dat was niet leuk.”

Ook daarna heeft hij op meerdere plekken gewoond. Bij daklozenopvang, bij zijn broer, in verschillende instellingen. Steeds werd hij weer verplaatst. Waarom weet hij niet goed. Andere mensen verplaatsten hem steeds weer.

Geen vastigheid

Doordat hij steeds werd verplaatst, heeft Robert weinig vastigheid gehad. “Ik werd overal neergezet. Dat loopt door mijn leven heen. Je wordt wel geholpen, maar ook wel gewoon neergezet. Het is vervelend. Je kant niet je eigen leven leiden. Misschien had ik wel een leuke baan gehad, getrouwd geweest met kinderen. Dat is het nooit geworden. Dat is wel jammer.”

Een plekje op negen hoog

Hij woont nu al een tijd in zijn huidige woning. Dit is een Wlz-woning. In het gebouw wonen ook andere bewoners. Die kent hij allemaal. Hij komt ze tegen in de lift. Maar ze gaan niet bij elkaar op

bezoek. Robert vindt het wel fijn om alleen te zijn. Dan kijkt hij tv of zit hij achter zijn computer. Zijn favoriete spel is township. Hij heeft al een hele stad gebouwd.

Robert is ook fan van auto's. In zijn kamers staan wel 135 James Bond auto's. Een favoriete auto heeft hij niet.

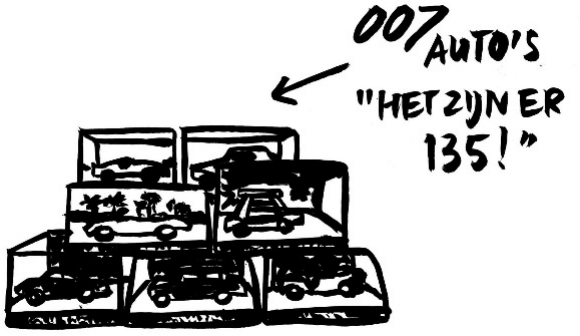

In het gebouw waar Robert woont is geen gemeenschappelijke ruimte. Vroeger was dat er wel. Maar dat is nu een kantoor geworden van de zorgaanbieder. Vroeger ging hij wel eens naar de gemeenschappelijke ruimte toe. "Dan kon je gewoon heel even weg van je eigen woning. Dat was fijn." Dat die ruimte nu weg is, vindt Robert jammer.

Op de fiets

Als Robert even het huis uit wil, gaat hij fietsen. Hij heeft een elektrische fiets. Daarmee fietst hij door de hele stad. Dan gaat hij naar straten die hij nog niet heeft bezocht. Of fietst hij naar de haven. Daar liggen cruiseschepen. Hij heeft een cruisekalander gevonden waarop staat wanneer cruiseschepen aankomen en vertrekken. Dan hoeft hij ze niet te missen. "Vorige week zag ik er een vertrekken en toen ben ik er achter aan gefietst. Toen heb ik hem gevolgd. En wat foto's gemaakt op mijn telefoon. Op mijn laptopscherm staat ook een foto van een cruiseschip."

Ooit zou hij ook zelf nog wel op een cruiseschip willen. Vorig jaar zou hij dat doen, maar dat was toen volgeboekt. Toen is hij naar Benidorm gegaan. Een reisorganisatie voor mensen met een beperking organiseerde deze reis. "Dat was heel leuk. Je zit een dag en nacht in een bus. Dan ben je vijf dagen daar. Het waren leuke mensen."

Vaste begeleider

Twee keer per week krijgt Robert begeleiding. Eén keer in de week komen ze een half uurtje praten over hoe het met me gaat. En één keer gaan ze mee boodschappen doen en koken. "Op een gegeven moment kreeg ik elke dag begeleiding. Toen dacht ik wel dat is veel te veel", vertelt Robert lachend. "Dat heb ik toen gezegd, en nu is het dus wel minder." Hij vindt de begeleiding twee keer per week fijn. "Dan ben je niet alleen. Voor de gezelligheid zeg maar."

Zijn vaste begeleider ziet hij graag. Dat is zijn vertrouwenspersoon. "Zij is net geopereerd aan haar rug. Dus ze is er een paar maanden tussenuit. Ik mis haar nu wel. Haar kan ik alles vertellen."

Heftruckchauffeur

Robert heeft 25 jaar lang gewerkt bij een werk-leerbedrijf. Hij heeft daarvoor zelf gesolliciteerd. Hij begon daar eerst als magazijnmedewerker. Uiteindelijk is hij heftruckchauffeur geworden. Om dat te kunnen doen, moest hij een speciaal certificaat halen. Daarvoor moest hij een studieboek leren over heftrucks. Dat mocht hij doen tijdens zijn werk. Zijn certificaten heeft hij nu boven zijn bed aan de muur hangen. Daar is hij trots op.

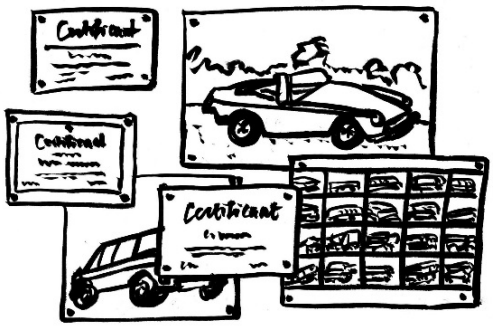

Met pensioen

Robert is nu met pensioen. In het begin vond hij het jammer dat hij niet meer werkte. “Toen kwamen de muren wel op me af. Maar je moet toch de knop omzetten en daarna ging het wel weer.” In de tussentijd heeft hij wel leuke dingen gedaan via een vrijwilligersorganisatie voor mensen met een verstandelijke beperking. Zo was hij bijvoorbeeld een ‘mystery guest’ bij de gemeente en gaat hij wel eens biljarten. Zijn oud- collega’s spreekt hij niet meer.

Bewind

Robert staat onder bewind. Hij heeft al drie verschillende bewindvoerders gehad. “Toen ik hier kwam wonen toen maakte een of andere bewindvoerder er een potje van. Ik dacht dat het wel een goede zou zijn, maar na een aantal jaren bleek dat hij er met heel veel geld van mensen vandoor ging. Ze waren toen met z’n tweeën.”

Hoe en wanneer hij precies onder bewind is gesteld weet hij niet meer. “Ik had het eerst een tijdje zelf gedaan met internetbankieren. Maar Cordaan vond dat dat niet goed ging.”

Familie

Met zijn familie heeft hij nauwelijks contact meer. Laatst sprak hij zijn oudste broer. Hij wilde geld van hem hebben. “Het begon met drie euro. Een week later wilde meneer honderd euro.” Bij zijn andere broer heeft hij ooit een aantal jaren gewoond. “Hij heeft mij psychologisch mishandeld. Elke maand moest ik hem 200 euro betalen. Toen begon meneer haat en nijd te vertonen door te zeggen als je dit niet doet, schop ik je het huis uit. En hij wilde mijn pinpas en pincode hebben. Toen ben ik naar het politiebureau gegaan. Mijn broer moest toen alles teruggeven en ik ben naar het Leger des Heils gegaan”.

Sinds kort heeft hij ook tegen de begeleider gezegd dat hij geen contact meer wil hebben met zijn broers. “De ene keer heb je ruzie, de andere keer gaat het goed, en dan weer ruzie. Nu heb ik gezegd: ik wil er niks meer mee te maken hebben. Dan komen namelijk ook al die dingen van vroeger weer naar boven. Nu is de kogel definitief door de kerk heen. Dat geeft rust. Nu kunnen ze me geen pijn meer doen.”

Bij Andrea staat familie op één

Andrea is 49. Ze heeft drie dochters en woont met haar man Frank.

Andrea komt uit een grote familie. Ze heeft 3 zussen en 2 broers. Het is belangrijk voor haar dat iedereen bij elkaar is.

Toen ze 19 was heeft Andrea een ongeluk gehad. Toen is haar geheugen beschadigd.

Familie

Andrea heeft een grote familie. Ze is uit een gezin van 6, en iedereen is in 7 jaar geboren. Ze zitten dicht op elkaar. Het was gezellig en ze hebben goed contact.

“We komen bijna elke zondag bij mijn moeder. En de kleinkinderen ook.”

Met haar vader had Andrea niet zo’n goede band. Hij was een stugge man. 15 jaar geleden is hij doodgegaan aan een harstilstand. Maar de laatste jaren was hij ook niet zo leuk meer. Hij zei weinig en bromde maar wat.

De moeder van Andrea is nu dement. “Het gaat gelukkig niet zo hard, maar ze vindt het best wel moeilijk”. Andrea hoopt dat ze iedereen blijft herkennen. Gelukkig wonen de broers en zussen van Andrea in de buurt. Die kunnen voor haar zorgen.

Ongeluk

In 1988 heeft Andrea een ernstig ongeluk gehad. Ze heeft een paar uur in coma gelegen, en is een week buiten bewustzijn geweest. Haar arm was kapot. Ze had 4 botbreuken. En ze had een hoofdwond. Daardoor is ook haar geheugen aangetast.

Ze weet niets meer van het ongeluk. Ze werd wakker in het ziekenhuis. Ze was mee teruggereden van een feestje. Ze kende de jongens die reed, en zegt: “We waren gewoon dom geweest om in te stappen. Ze waren aan de alcohol geweest.”

Na de operaties moest Andrea herstellen. Ze had therapie voor haar arm en voor haar geheugen. Sommige dingen herinnert ze zich nog,

andere helemaal niet. Ze is nooit meer helemaal hersteld. Ook heeft de therapie niet echt geholpen. Andrea heeft ook een paar jaar later therapie gehad. Maar het hielp niet.

“Ik denk dat die beschadiging er gewoon in zit. Ze vertellen me hele verhalen, alleen een deel blijft. Ik kan het gewoon niet terughalen.” Andrea weet wat ze vergeten is. Ze kan het voor zichzelf wel voelen. Maar het uitspreken lukt niet. De woorden komen niet. Het lastigste is het als er veel mensen zijn. Zoals op een verjaardag. Andrea weet dan niet meer naar wie ze moet luisteren.

Leren

“Met leren en zo, dat heb ik altijd al gehad.” Moeilijke woorden kan Andrea helemaal niet lezen. Daar schaamt ze zich ook niet voor. Ze vraagt het gewoon. Dan leest iemand het voor. Veel mensen schamen zich wel.

Na de operatie is ook haar IQ getest, om te kijken hoe ver ze achteruit was gegaan. Maar Andrea weet niet hoe haar IQ is. “Nou, niet hoog hoor!”

Andrea zat vroeger ook op het speciaal onderwijs. Dat was toen wel anders. Ze ging twee dagen per week naar de huishoudschool: koken en naailes. Met naailes was Andrea heel crea. Koken vond ze wel leuk, maar nu niet meer.

Drie dochters

Andrea heeft 3 dochters. Haar oudste is 27. Die is van een andere vader. Zij is nu zwanger en krijgt bijna een kindje. De andere dochters zijn 20 en 18. De tweede woont net op zichzelf. Met de jongste dochter gaat Andrea veel op stap.

De dochters van Andrea zijn allemaal te vroeg geboren; met 7 of 7,5 maand. Andrea liep dan al met ontsluiting en weeën. “Toentertijd konden ze dat niet tegenhouden. Ik heb steeds één of anderhalve maand in het ziekenhuis gezeten.” Het werd steeds eerder, en daarom hoefde Andrea ook geen kinderen meer. De zwangerschap was niet meer leuk, en het bezoek ook niet. Gelukkig hebben de kinderen er geen last van gehad: “Het waren allemaal kleine poppetjes!”

Van haar tweede dochter heeft ze een ketting gekregen. Die heeft Andrea dag en nacht om.

Vrije tijd

In haar vrije tijd gaat Andrea graag wandelen of fietsen. Ze heeft sinds een jaar of twee ook Bram: een beagle. Ze laat Bram vaak uit in het bos.

"IK BEN NIET ZO'N PRATER, DAN GA IK LIEVER LOPEN OF FIETSEN."

Frank

Dit jaar zijn Andrea en Frank 21 jaar getrouwd. Ze wonen al 27 jaar samen. Andrea zorgt voor de kinderen. Ook maakt ze wel eens schoon. Bijvoorbeeld bij vrienden, of in de huizen die Frank bouwt. Ze maakt ook schoon bij haar schoonmoeder; die heeft haar elleboog verbrijzeld bij een val van de elektrische fiets.

Frank en Andrea hebben veel meegemaakt. Drie jaar geleden had Frank zes gebroken ribben. Dat kwam door het hoesten. Frank was echt op het randje. Zijn longen zaten tussen zijn ribben. Hij moest steeds terug naar het ziekenhuis. Uiteindelijk hebben ze hem geopereerd.

Vorig jaar was het weer spannend. Frank had iets aan zijn hart. Hij moest uiteindelijk 3 nieuwe omleidingen. "Toen in de operatie, waren het er 4. Dat zit ook nog niet lekker. Frank is ook zelf baas. Hij heeft geen personeel, dus hij heeft een poos thuisgelopen. "Alles zit tegen wat tegenzit. Frank is heel kort." Toen Frank ziek was zaten ze in de bijzondere bijstand. Anders moesten ze het huis verkopen.

Frank heeft een trauma van zijn eerste operatie. Toen had hij een slang in zijn keel. Hij kwam bij en was vastgebonden. Als ze nu naar het ziekenhuis gaan, begint Frank al helemaal te zweten. Hij loopt 's woensdags bij een psycholoog. Hij krijgt therapie met lampjes: EMDR. Nog zitten hem een hele hoop dingen dwars. De therapeut vind dat Andrea en Frank weer samen plezier moeten maken. "Ik wil wel, maar ik weet niet waarnaartoe." Ze gaan binnenkort naar een museum en op boottocht. Soms gaat het beter, maar soms gaat het niet beter.

"VOOR FRANK GA IK NAAR HET MUSEUM, VOOR MIJ GAAN WE MET DE BOOT."

De vader van Birgit

De oudste dochter van Andrea heet Birgit. Frank en Andrea leerden elkaar kennen toen Birgit 5 jaar was. Toen had Andrea al 3 jaar alleen voor haar gezorgd. Ze wilde namelijk dat zij haar eigen achternaam kreeg. Je moest dan 3 jaar voor je kind zorgen. Maar dat lukte uiteindelijk niet. Haar oudste dochter heeft nog steeds de naam van haar vader.

Frank kan het niet vinden met de vader van Birgit. De vader van Birgit kwam haar elke tweede week halen. Het weekend was Birgit bij hem. Maar hij bracht Birgit niet op tijd, en kwam haar ook niet op tijd halen. Daarom mag Frank hem ook niet. Hij betaalde de alimentatie niet.

Birgit ging tot zij volwassen was elk tweede weekend naar haar vader. Ze heeft dus een band met hem. Andrea vindt dat soms fijn, en soms niet. Andrea heeft het er niet zoveel over.

Opa worden

Nu hebben Birgit en Frank ook woorden gehad. Want Frank mag geen opa worden. Birgit is zwanger, en over 3 weken komt het kind. Maar het is nog niet goed. Andrea kan daarom niets delen. Frank vindt het niet leuk dat zij vaker naar Birgit gaat. “Maar het is toch mijn dochter. Dus dat is ook weer drama.”

Dat maakt Andrea verdrietig. Zij wil de familie bij elkaar hebben. Ze kan nu niet genieten. Birgit mag ook niet komen met het kindje. Dat wil Frank niet. Andrea moet dan ergens anders afspreken. Dat is naar: “ik weet ook niet of het nog goed komt.”

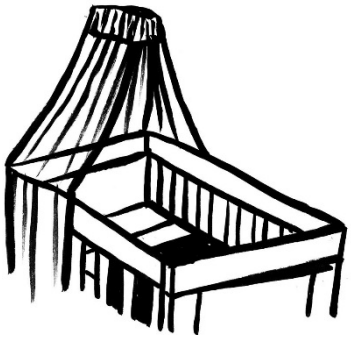

Er valt niets te klagen, vindt Abel

Abel is geboren in Irak. Hij woont bij zijn moeder, vader, broer, zus en baby-zusje.

Abel is de enige die goed Nederlands spreekt. Hij houdt van vissen en hij draagt altijd een pet.

Op zijn hand heeft Abel een groot hart staan met daarin “MAMA”. Het is een Henna-tekening van zijn moeder. Hij vertelt: “Het was een wedstrijd. Ik heb verloren. Kennen jullie dat, Hallie Gallie?”.

Vissen

Abel maakt zijn hengels zelf. Wij vragen ons af hoe dan, want het ziet er professioneel uit. De visdraad koopt hij bij de dierenwinkel. Je hebt ook goedkope visdraad, vertelt hij, maar die is niet goed. Waarom niet? “Ja, goedkoop is altijd niet goed, hè?”

Abel heeft 10 petten. Hij ziet er netjes uit en draagt dure schoenen van het merk YZY. Daar is hij trots op. Hij is ook trots op de dingen die hij zelf maakt van hout. Dat doet hij op school.

Naar Nederland

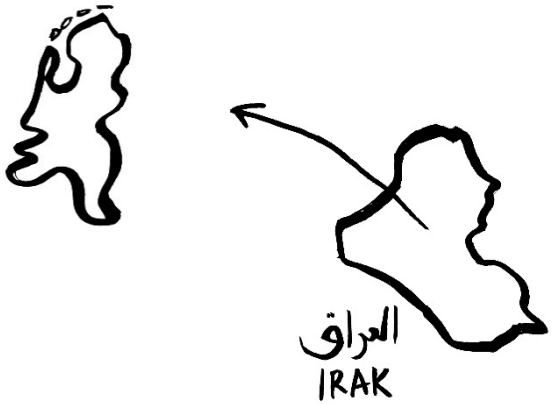

Hij is 3 jaar geleden in Nederland komen wonen. Wij vragen wat het verschil is tussen Irak en Nederland. “Oorlog”.

Hier zat hij eerst 5 maanden in een kamp bij een station. Dat was niet fijn. Abel weet niet goed wat hij er over moet zeggen.

Daarna kwam hij op school bij allemaal andere Arabische kinderen. Daar was het moeilijk. Er was veel ruzie. Kinderen scholden elkaar uit. Ze beledigden de leraar en vochten met elkaar. Abel probeerde te zeggen “doe normaal”, maar dat hielp niet. Hij moest wel als oudste vaak de ruzies oplossen. Abel vertelt: “Die andere kinderen doen dan, ja… stoer en zo. En ik kan er niet tegen als iemand stoer doet”.

Na de Arabische school ging hij ging als enige naar zijn nieuwe school. Dat is praktijkonderwijs. Deze nieuwe school is fijner. Er is geen ruzie en Abel is nu rustig. “Ja, Nederlanders doen ook stoer, maar… op een andere manier”.

Abel gaat naar het tweede jaar. Hij is trots op de dingen die hij gemaakt heeft. Techniek is het leukst. Daar maakt hij dingen van hout, zoals het vogelhuisje hiernaast en een lamp (groen met rood, voor aan de muur). Het vak ‘Groen buiten’ is het minst leuk: het regent altijd.

Thuis

Thuis is het fijn. Abel mag elke 5 dagen kiezen wat ze eten. Daarna zijn zijn vader, zus, broer en moeder aan de beurt. De baby kan nog niet kiezen. De moeder van Abel vertelt: “De baby is net als Abel vroeger was: druk!”

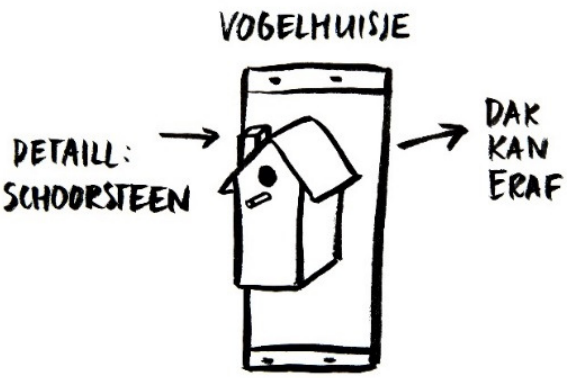

De biologische vader van Abel is doodgeschoten toen Abel 3 was. Hij heeft geen herinneringen aan zijn vader. Wel heeft hij een foto gezien dat zijn vader in het

ziekenhuis lag. Dat was gek: hij zag er niet meer goed uit. Zijn vader kwijtraken, dat wil hij niet. Hij is de enige in het gezin die Nederlands spreekt. Dat is wel eens moeilijk. “Je bent door de taal wel een beetje de volwassene geworden, in huis?” “Ja. Soms kunnen mijn ouders helpen, soms zeggen ze moet je zelf oplossen.”

Maar Abel klaagt niet. Er is ook niets wat hij anders wil.

“Heb je ergens hulp bij nodig?” - “Nee.”
Later wil Abel politieman worden.

Simone moet soms wennen

Dit is Simone. Ze is 48. Simone woont zelfstandig en ze werkt in de horeca als vrijwilliger. Haar vriend heet Arthur.

Simone is goed in computeren. Ze doet elke keer nieuwe spelletjes, met steeds een nieuw level. Simone is fan van Ajax. Haar opa was ook fan. Vroeger keken ze samen voetbal.

Werk

Simone werkt bij een zorginstelling in het restaurant. Ze werkt samen met andere mensen met een beperking. Haar werk is serveren en kassa draaien.

Eerst werkte Simone op de kinderboerderij. Dat heeft ze 10 jaar gedaan, dus op den duur was het veel van hetzelfde. Toen zocht ze nieuw werk. Wel heeft ze netjes afscheid genomen: met een snoeppot en een kaart. Ze gaat nog wel eens wat drinken bij de kinderboerderij. Dat is gezellig, want ze kent er iedereen.

Collega's

Het werk van Simone stopt. Het café wordt een buurthuis. Nu gaat Simone op een andere locatie werken. Dat is wel spannend. Simone vertelt: "Iedereen is helemaal onrustig bij ons, iedereen gaat helemaal tegen elkaar tekeer". Gelukkig kan Simone er wel mee omgaan. Ze is blij dat ze kan blijven werken. Maar het is wel spannend, want je weet niet welke collega's blijven.

Eén collega kent Simone al 10 jaar. Met haar heeft ze een goede band. Ze kunnen samen grapjes maken of lol trappen. "Dan weet zij: oh, Simone is weer bezig". Met anderen kan dat niet. "Daar begin ik niet zo snel aan. Ik zeg: 'goedemorgen', en 'goedendag', meer niet".

Zelf wonen

Simone woont zelfstandig. Ze krijgt begeleiding om haar geld te beheren. Elke woensdag krijgt ze zakgeld. Ze vertelt dat ze geld moet vragen als ze ergens heen wil. Ze heeft een bewindvoerder.

Simone kan de begeleiding bellen als er iets is. Ze komen ook elke dag langs, van maandag tot en met donderdag. Woensdag komt er iemand om te koken en iemand om samen boodschappen te doen.

Alleen koken gaat niet, want dan wordt ze afgeleid. Het liefst eet ze wereldgerechten, bijvoorbeeld Chicken Tonight en dan met kip erin.

Arthur

Arthur is haar vriend. Ze kennen elkaar al 8 jaar. Simone en Arthur zien elkaar 1 keer in de maand. Hij komt met de taxibus, of Simone gaat daar heen. Hij woont zelfstandig, maar beneden is begeleiding waar hij op terug kan vallen als er iets is. Arthur belt op woensdag en zondag om half 10.

Hij is aan zijn hart geopereerd. Hij had een bloedpropje achter de longen, hij viel heel vaak neer. Simone vertelt: “We gaan altijd samen op vakantie. Vorig jaar kon dat dus niet.
We hadden net vakantie geboekt en toen ging het niet door. Hij heeft een tijdje in het ziekenhuis gelegen. Op bezoek gaan is niet fijn. Ik ben dat niet gewend. Er zijn meer mensen bij, en je ziet elkaar heel apart”.

Simone heeft een ring om. Dat is een vriendschapsring. Arthur heeft er ook één. Maar hij heeft hem om een ketting want hij heeft dikke vingers.

Op pad

Simone gaat veel de deur uit. Ze is twee of drie keer per week bij de inloop. Ze gaat vaak in het weekend winkelen, en als er een braderie of een feestje is dan is Simone erbij. Ze gaat ook naar de inloop van de kerk, want daar zijn steeds dezelfde mensen.

Simone gaat ook op vakantie. Soms dagtochten, maar ook wel 2 dagen, bijvoorbeeld naar Zeeland. Dan gaat Arthur ook mee. Ze gaan dan naar terrasjes, of op een boottocht.

Rekenen

Zelf met geld omgaan is moeilijk omdat Simone niet zo is goed in rekenen. Gelukkig gaat dat op het werk heel eenvoudig. Daar is een elektronische kassa, waar alles al in zit.

Thuis heeft ze een theedoos. Het is een bruine doos met allemaal vakjes. Bij elk vakje staat waar het voor is.

Op dinsdag en donderdag gaat Simone naar de inloop. Daarvoor zit in de doos steeds 1 euro. Ze koopt dan iets te drinken, bijvoorbeeld cola.

Voor de week zit er zakgeld in: 5 euro. Die gebruikt ze meestal in het weekend. Ze gaat dan naar het dorp of ze ziet weer wat. Ze koopt dan een ijsje of drinken.

De vaste begeleiding vult de theedoos. Dat gebeurt elke woensdag. De doos helpt erg: “Als ik bijvoorbeeld 10 euro zou krijgen, dat moet het dezelfde dag op. Want dat is voor mij moeilijk”. Nu krijgt Simone af en toe geld in envelopjes, en heeft ze de doos. “Dan heb ik wat overzicht. Met vakantie krijg ik elke dag een envelopje. Er zit altijd 10 in een envelopje, en dat is voor mij veel overzichtelijker”.

Ouders en mentor Truus

De ouders van Simone hebben lang voor haar gezorgd. “Ze kunnen het wel, maar op een duur zijn ze ook oud, he?”. Haar ouders zijn in de zeventig. Ze komen af en toe wel langs, maar de post en het geld hebben ze overgedragen. Dat doet nu de mentor van Simone. Dat is Truus.

Truus vertelt dat zij de wettelijke vertegenwoordiger van Simone is. “Dat betekent dat je een beetje meedoet in haar leven zodat je weet wat belangrijk voor haar is”. Truus behartigt de belangen van Simone, ook als haar ouders dat straks niet meer kunnen.

Simone vindt haar mentor fijn. Maar in het begin hoefde het niet zo. Toen moest Simone nog wennen. Truus komt één keer in de maand. Ze vraag hoe het gaat en regelt bijvoorbeeld de vakantie. Ook helpt ze met sparen voor grote dingen, zoals een bankstel. Dat gaat over de mail.

Truus is er nu 2 jaar. De ouders van Simone hebben haar gevonden. Truus vertelt dat het goed gaat met Simone. Ze krijgt elke dag hulp, maar woont zelfstandig en dat is erg knap. Truus zegt dat het soms helpt dat Simone autisme heeft: ze doet haar ding, op haar manier.

Vroeger

De basisschool kan Simone zich nog herinneren. Maar ze kwam niet mee. Ze zat op speciaal onderwijs. Het leukste was gymmen. Er waren meer dingen leuk, maar rekenen lukte niet. Vroeger heeft Simone ook bij een zorginstelling gewoond. Ze werd geobserveerd, omdat ze niet wisten was Simone had.

Simone vond het niet leuk, zij wou liever thuis wonen. Dat kon toen even niet. Het ging even niet met Simone. Een maatschappelijk werkster kwam bij haar ouders. Die zei: ‘het is beter als ze daar naar toe gaat’. Na 4 à 5 jaar mocht Simone weer naar huis. Ze kon toen meer dingen zelf. Maar met geld vindt ze nog steeds moeilijk.

Kinderen

Simone heeft geen kinderen. Ze vertelt dat wij best mogen weten waarom: ze is gesteriliseerd. Anders wordt het kindje gehandicapt geboren.

De vriend waar Simone iets mee had (niet Arthur) wilde wel een kindje. Maar Simone dacht: nee. Want zij kan ze niet zelf opvoeden. Dat is voor Simone moeilijk.

Simone heeft een neefje dat in de buurt woont. Hij heeft autisme. Hij kan niet praten; hij is 16, maar eigenlijk een kind van 5. Daarom kan Simone geen kinderen krijgen. Ze wil het ook niet.

Arthur vindt dat niet erg. Hij wil zelf ook geen kind. Samen zijn ze gelukkig. Maar het is wel een gek idee, dat iemand anders een kleintje heeft. “Ik ben er nou wel aan gewend, maar het ging gewoon niet. Ik heb een keuze gemaakt”.

Grenzen aangeven

Simone vond het moeilijk om haar grenzen aan te geven. Nu is ze er beter in. Ze vertelt: “Als ik iets niet wil, dan gebeurt het niet. Ik ben wel eens misbruikt geweest door een andere jongen”. Die jongen bleef maar doorgaan met dingen. Wat hij zei, dat moest Simone doen. Ze moest een bepaalde jurk aan en dan op de foto. Die jongen kwam ieder weekend. In het begin was alles leuk. Maar op den duur werd Simone het echt zat.

Simone was er heel onrustig van. Ze wilde niet meer slapen en niet meer eten. Toen heeft ze er over gepraat. Uiteindelijk is het goed gekomen. Maar Simone vindt het soms moeilijk te begrijpen dat het zo moet met de mensen.

Ze wilde het wel eerder vertellen, maar dat was moeilijk: ze woonde in een wooncentrum en dan staat iedereen erbij als er iets verteld wordt. Het is ook moeilijk om te vragen of je even alleen mag praten. Want hoe zal die ander reageren? Uiteindelijk heeft Simone het gezegd. Tegen haar moeder en tegen de begeleider.

Simone kan zich niet zo goed uiten als er iets onverwachts gebeurt. Ze moet het eerst verwerken. De begeleiding helpt, en Arthur ook af en toe. Hij zegt: als er iets is, mag je me altijd bellen. Maar sommige mensen vertrouwt Simone niet meer. Ook niet op haar werk. Van sommige vreemden schrikt ze. Bijvoorbeeld als er iemand opeens achter haar staat.

Wat bij Arthur zo fijn is, is dat hij één keer in de maand komt. Arthur en Simone hebben ook hun eigen dingen. Als Simone ergens naar toe wilt, zegt Arthur; 'ga maar'.

Luisteren

Simone vindt het fijn dat we naar haar antwoorden luisteren. Want je hebt sommigen die dat niet doen. Dat gebeurt vaak: dan praat Simone met iemand, en dan kijken ze opeens de andere kant op.

Simone heeft ook wel eens gehad dat ze niet bij een vergadering mocht zitten. Dat ging over haar, en achteraf kreeg ze het te horen. Zij wist van niets. Ze vindt het niet fijn als dingen achter haar rug om worden gezegd.

Simone vond het een leuk gesprek. "Je bent met zijn drieën, er zitten geen andere mensen bij. En dat ik heel veel dingen zelf kan zeggen, hè?" Simone maakt vaak mee dat andere mensen voor haar invullen. Dan zeggen zij het net iets anders dan Simone gewend is. Nu kon ze zelf vertellen.

Suze is nu volwassen

Suze is 18. Ze woont bij haar ouders. Nu ze volwassen is, werkt ze 5 dagen in de week in de schoonmaak. Daar is het fijn: de collega's helpen elkaar. Suze voelt zich goed. Ze heeft lieve mensen om zich heen.

School

Suze is net van school. Ze heeft daar 5 jaar gezeten. Suze heeft het daar fijn gehad. Ze vond eigenlijk alle vakken wel leuk. Het leukste project dat ze heeft gedaan was een fotocollage over haarzelf. Dat was leuk omdat ze het zelf mocht bedenken. Net als met de cursus bloemschikken: die was ook leuk, omdat je het zelf mocht doen. Je hoefde het niet te doen op de manier van de juf.

Volwassen: een baan

Nu heeft Suze een baan. Ze werkt in de schoonmaak. Ze maakt schoon op een school. Dat is ook een praktijkschool.. Het belangrijkste: ze werkt in een heel leuk team. Ze helpen elkaar. "Als je klaar bent, help je je collega. Dat is gewoon bij ons zo". Dit vindt Suze het allerfijnste aan haar werk: je staat er niet alleen voor.

Ze heeft op deze school eerst stage gelopen. Toen kon ze blijven en nu heeft ze een baan. Ze kende het daar al helemaal. In het begin was dat niet zo. "Ik moet altijd heel erg wennen, en lang wennen". Toen ze er vaker was geweest werd het erg gezellig. "Nu vind ik het hartstikke leuk om daarnaartoe te gaan".

School heeft haar geholpen haar baan te vinden. Zij hebben gezocht naar een stage die bij haar paste. Het belangrijkste was de sfeer. Op deze plek kan Suze gemakkelijk om hulp vragen. Ook leggen ze het goed uit: niet alleen met regels maar gewoon door het te laten zien.

Vroeger

Suze weet niet zo veel meer van de basisschool. Dat was ook speciaal onderwijs, voor leerlingen die minder goed konden presteren. Haar moeder vertelt dat Suze in groep 3 naar de speciale school ging. Toen is Suze getest. Dat ging heel snel.

De overstap was eerst moeilijk, want Suze kwam in groep A. In groep A komen alle nieuwe kinderen, om te kijken wat je al kan. Daar zat ze niet goed: ze was veel ouder dan de rest.

Gelukkig mocht ze snel naar de volgende groep. Toen ging ze naar groep B, want de oudere kinderen zaten daar. Tussen alle kleine kinderen “voel je je heel lullig, dat is best wel gek”.

Op de gewone school waren lezen en schrijven moeilijk. Nog steeds leest Suze niet graag. Als ze zelf moet lezen duurt het best wel lang. “En het rekenen dat werkt gewoon niet”. Breuken bijvoorbeeld zijn lastig. Haar moeder vertelt: “ze vraagt aan mij: hoeveel is 13,99? En als ik dan zeg: ‘bijna 14’, dan weet ze het wel”. Klokkijken gaat wel als het digitaal is, maar niet op een klok met wijzers.

Eerder werkte Suze bij een kralenwinkel. Daar moest ze kralen tellen: steeds 50 kralen in een zakje. Daar was Suze niet op haar plek. Ze raakte afgeleid en moest dan steeds opnieuw beginnen. Dat was haar eerste stage.

Vergeten en veranderen

Suze is vergeetachtig. “Als ik bijvoorbeeld de sleutels ergens neerleg, en je vraagt over 10 minuten aan mij waar die zijn, dan weet ik het niet meer”. Daarom heeft ze een vaste plek. Dan weet Suze waar het is. Vooral bij belangrijke spullen is dat fijn.

Daarom zijn nieuwe plekken ook moeilijk. Dan heeft nog niets een vaste plek. Als Suze op een nieuwe plek is, moet ze daar goed over nadenken. “Dat is soms wel heel rot, hoor. Dat je het gewoon niet weet”. In een groep is dat soms moeilijk. Mensen vragen dan iets, en ik weet het gewoon niet.

Suze weet soms niet zo goed hoe ze dat moet uitleggen. Soms praat ze er maar liever niet over. “Toch voel je je dan wel rot, als ze je niet begrijpen”. Vroeger was dat ook vervelend: je zit in een klas, maar je snapt het niet. Jij bent steeds degene die het moet vragen. Als anderen dan gaan giechelen, is het nog erger. Dat voelt echt rot. Suze denkt dan al snel: “laat maar zitten, ik vogel het zelf wel uit”.

Wat heel goed werkt, is dat mensen laten zien hoe iets moet: niet met woorden, maar juist iets voordoen. Op haar werkplek nu doen ze dat heel goed. Ze hebben in het begin gezegd dat je alles mag vragen. Je mag het wel 10 keer vragen.

Thuis

Suze woont met haar vader en moeder. Haar ouders werken allebei: vader in de bouw, moeder in een atelier voor gordijnen op maat. Haar vader kookt vaak. Suze kijkt dan. Uiteindelijk wil Suze graag uit huis. Maar voorlopig nog niet. Ze vindt het gezelliger om samen te zijn. Haar moeder zegt: als ze een jaar of 25 is. Maar eerst moet ze nog oefenen, bijvoorbeeld met koken.

Verder zijn haar nichtje, haar opa’s en haar oma’s belangrijk voor Suze. Haar opa en oma wonen dichtbij. In het weekend gaan ze vaak koffie drinken. Ze zien elkaar veel.

Paarden

Het liefst is Suze met dieren. Daarom is ze blij met de hond, Macho. Maar hij is geen macho, hij is juist bang. Maar het leukst zijn paarden. Suze vindt het heel erg leuk om met paarden bezig te zijn. Op weg naar werk fietst ze langs paarden en dan stopt ze altijd even om ze te aaien.

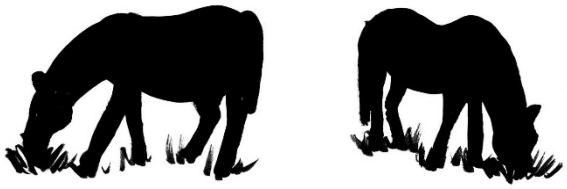

Suze kijkt ook graag paardensport. Paardrijden kan Suze niet. Haar benen kunnen daar niet tegen. Dat is heel jammer. Nu gaat ze proberen om een karretje te regelen, zodat ze toch met paarden op pad kan.

Hart

Er is nog iets waar Suze liever niet over begint. Ze zegt tegen haar moeder: “dat moet jij maar vertellen”. Dat doet haar moeder: Suze heeft een hartafwijking. Toen ze drie dagen oud was moest ze al geopereerd worden.

Ook vorig jaar is Suze geopereerd. Ze vertelt: “Een normaal hart heeft een stroomdraadje naar het hart lopen. Ik had er daar twee van. Dat is gevaarlijk, en daarvan kan je een hartritmestoornis krijgen”. Suze kreeg steeds meer last. Op een gegeven moment ging het niet meer. Ze moest geopereerd worden.

Suze stond al op de lijst voor een operatie. Toen werd het versneld, omdat het niet goed ging. Suze moest nog een paar keer naar Utrecht reizen om gecheckt te worden. Steeds als ze daar in het ziekenhuis was, ging het weer goed. Dat was frustrerend. Toen het weer een keer erg was, zagen ze het in het ziekenhuis ook. Toen ging het snel: Suze mocht na een paar weken geopereerd worden. Dat was fijn; Suze wilde het liefst zo snel mogelijk worden geopereerd.

De tweede stroomstoot is weggebrand. Nu heeft Suze er één. Dat voelt nog wel eens gek. Ze was gewend om er twee te hebben. Heel hard sporten kan Suze niet. Maar dat vindt ze niet erg. Verder mag Suze alles.

Tatoeage

Op haar arm heeft Suze een tatoeage. Ze wilde al jaren een tatoeage, maar dat mocht van haar moeder pas als ze 25 was. Toen zei haar vader: het mag als je 18 bent.

Toen Suze 18 werd nam ze direct een tatoeage. Maar niet van zomaar iets: een tatoeage met betekenis. Daarom heeft ze nu haar hartslag op haar arm. Die hoort bij haar.

Suze ziet wel wat er op haar pad komt. Het gaat goed met haar.

Miekes werk is haar leven

Mieke is 32 jaar en woont zelfstandig. Ze heeft een hechte band met haar ouders en broer. In het dagelijks leven is haar werk erg belangrijk voor Mieke. Ze werkt al een hele tijd als ervaringsdeskundige.

Mieke naar speciaal onderwijs

Toen Mieke vier jaar was, ging ze naar de kleuterklas. Dit was op een reguliere school. Op een gegeven moment is Mieke haar juf naar haar ouders toe gegaan. De juf zei dat Mieke zich anders gedroeg dat andere kinderen. Haar ouders hadden niks door gehad, Mieke was hun eerste kind. Mieke haar moeder vertelt over de stappen die ze daarna hebben gezet: “We zijn toen naar het School Advies Centrum gegaan. Zij hebben ons doorgestuurd naar het ziekenhuis. Daar werd Mieke gediagnosticeerd met autisme en PDD-NOS. Maar er was toen nog niet veel over bekend. Je had een kind met een etiketje maar je wist niet wat er was. Mieke draaide dus gewoon mee in de familie. Mieke veranderde wel van school. Op aanraden van het School Advies Centrum ging Mieke naar het speciaal onderwijs.”

Daarna ging ze naar een mavoschool, waar ze 5 jaar over mocht doen in plaats van 4 jaar. Dat bleek te moeilijk voor haar. Daarom ging ze naar het speciaal voortgezet onderwijs, waar ze een certificaat kon halen. Geschiedenis vond ze heel leuk. Wat ze vooral moeilijk vond was rekenen. Dat heeft ze veel geoefend in de auto met haar moeder. Haar klas vond ze leuk. “Er waren wel wat rotzakjes en brutaaltjes in de klas, maar daar kon ik me door mijn autisme makkelijk van afsluiten.”

Een lange zoektocht naar de perfecte baan

Nadat ze een certificaat had gehaald bij het speciaal voortgezet onderwijs zat Mieke driekwart jaar thuis. “Zelf solliciteren, ik wist niet hoe dat moest. Ik kreeg daar op school geen ondersteuning bij.” Eigenlijk had ze nog wel door willen gaan met school, maar Mieke vond dat er geen passende onderwijsplek was voor mensen met een licht verstandelijke beperking na de middelbare school. Haar moeder licht toe dat Mieke na haar administratie niveau 1 ook graag administratie niveau 2 wilde doen. Maar er waren al nauwelijks banen voor administratie niveau 1, dus vonden we het niet verstandig als ze administratie niveau 2 zou doen. Dat vond Mieke jammer, want ze was heel leergierig.

Uiteindelijk kreeg ze via de WSW een jobcoach toegewezen. Deze jobcoach gaf in het eerste gesprek aan dat er een lange wachtrij staat voor mensen die een baan zoeken, dus dat het wel even kon duren. Miekes moeder vertelt hierover: “Ik zei toen tegen die jobcoach als jij pas over twee jaar een plekje hebt en Mieke zich in de tussentijd steeds meer in zichzelf keert, dan is die baan al niet meer nodig. We waren best wel met haar aan het strijden.” Uiteindelijk heeft de jobcoach een stageplek geregeld voor Mieke. Dit was bij een sociaal werkvoorziening bedrijf. Daar moet ze dingen inpakken, zoals kerstpakketten en dozen met chipszakken. Daarna werd ze

overgeplaatst naar de postafdeling. Of ze het leuk vond? “Ik wist niet beter”, vertelt Mieke, “Ik had niet zo veel keuze. Maar dan had ik tenminste wel wat. Maar vaak was er niks te doen.”

De jobcoach zocht nog steeds voor een reguliere baan voor Mieke, maar dat was niet makkelijk. “De reguliere bedrijven zaten eigenlijk niet te wachten op mensen die extra geld en begeleiding kosten”, vertelt haar moeder. Mieke heeft veel gesprekken gevoerd bij bedrijven, maar steeds werd ze weer afgewezen. “Totdat ik Mieke opeens de auto uit zag stappen en ze zei: ik heb werk!”

Ze is toen terecht gekomen bij een belangenvereniging voor dóór en vóór mensen met een verstandelijke beperking. Daar was ze eerst administratief medewerker. Na twee maanden moest ze daar weer weg. Gelukkig zag een medewerker potentie in haar en vroeg of ze als ervaringsdeskundige wilde werken. “Dat was een gouden greep. Mijn werk is nu wel 90% van mijn leven wat het belangrijkste is.” Mieke werkt daar nu voor 32 uur per week.

“Mijn ouders zijn mijn zekerheid”

Haar ouders zijn voor Mieke heel erg belangrijk. Daar is zij veel. Zij helpen haar met de hectiek van haar werk. Zij begrijpen haar. Bijvoorbeeld als ze even met rust gelaten wil worden na een drukke dag. Als ze niet bij haar ouders is, dan belt ze ’s avonds wel nog even met hen. Ze vindt het fijn om dan even iemand te spreken.

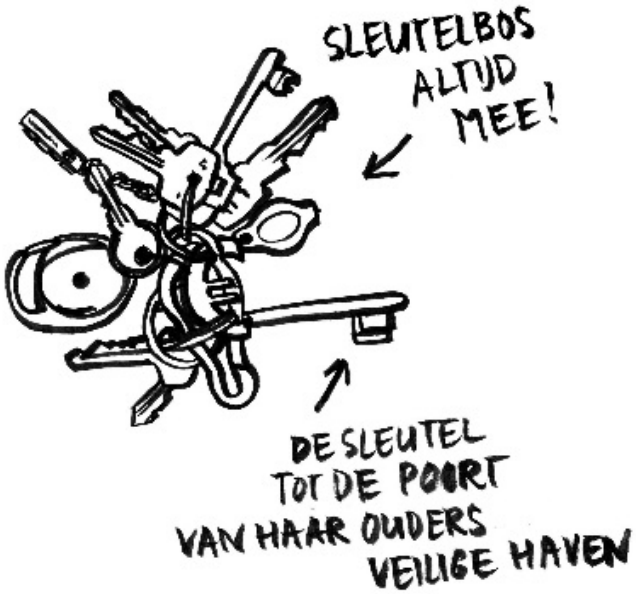

Als ze niet bij haar ouders is, dan is ze thuis. Dan zet ze muziek op, of een film. “Bloed, zweet en tranen” van André Hazes is een belangrijk nummer voor Mieke. “Dat hoort ook een beetje bij mijn leven. Het gaat niet vanzelf. Alles kost moeite. Ik moet daar echt voor werken.”

Heel soms doet ze ook wel eens wat met vriendinnen. Maar niet heel vaak. Wel gaat ze elk jaar naar de toppers. Dit jaar waren ze met z’n veertienen. Met familie, kennissen, een collega. Daar geniet Mieke van. Ook heeft ze vroeger een seizoenkaart van Ajax gehad. Maar ze heeft geen maatje om naar wedstrijden te gaan. Alleen wil ze ook liever niet. Dan moet ze ’s avonds alleen terug met de trein. Haar begeleider heeft wel eens helpen zoeken naar een maatje, maar dat is nog niet gelukt.

Van de Wlz naar de Wmo

Mieke is op haar 23e het huis uit gegaan. Iemand van een cliëntondersteuningsorganisatie had haar goed geholpen om een plekje te vinden bij een Wlz-instelling. Toen moest ze in 2016 opeens naar de Wmo. “Omdat ze niet genoeg geld meer voor mij kregen. Ik moest daar weg door geld, niet per se omdat ik het ook kon”. Mieke vond het jammer dat ze daar weg moest, maar voelt zich nu wel thuis op haar nieuwe plek. Ze woont nu zelfstandig, via de sociale huur. Wat ze wel heel erg mist, is de aanspraak die ze had bij de Wlz-instelling. Daar kon ze elke dag tussen 7 en 8 meedoen aan een koffiemomentje, zonder dat ze daar moeite voor hoefde te doen. “Ook al waren het schaarse momenten, ze waren voor mij heel belangrijk.” Nu moet ze het contact zelf creëren, maar dat vindt ze heel lastig. Ook dat ze nu alleen moet koken en eten , vindt ze afschuwelijk.

Mieke krijgt Wmo-ondersteuning. Haar begeleider komt eens in de vier weken. Soms eens in de acht weken, als het druk is op het werk. Dat kan, omdat Mieke ook haar ouders heeft die haar helpen. Haar begeleider bespreekt met Mieke hoe haar week is gegaan, en helpt haar met dingen inplannen en maken van sociale contacten. Het duurde wel even voordat ze de begeleider kreeg. Toen Mieke uit de Wlz ging, was er nog geen Wmo-team aanwezig in de wijk.
Haar moeder vertelt dat zij hier zelf achteraan heeft moeten bellen. Ze kregen geen hulp van de zorginstelling hierbij. “Ze ging opeens van gehandicapt naar helemaal gezond. Er was geen tussenweg. Dus toen ben ik zelf maar blijven zoeken. Je kan de autisme niet opeens wegpoetsen.” Uiteindelijk is er een buurtteam gekomen. “Als ik dat zelf had moeten doen, was de begeleider er nooit gekomen”, zegt Mieke.

Regels zorgen voor onzekerheid

Op een aantal punten is Mieke afhankelijk van de overheid. Bijvoorbeeld welke zorg ze krijgt of wanneer ze in aanmerking komt voor een uitkering. Mieke vindt het lastig dat ze niet zeker weet waar ze op kan rekenen de komende jaren. “Dan beslist Den Haag weer voor mij. Zonder dat ze weten wie wij zijn.”

Door die onzekerheid moest ze ook wel lang nadenken of ze 32 uur per week als ervaringsdeskundige wilde gaan werken. Want haar Wajong zou dan ook komen te vervallen. Dat vond ze toch wel spannend. In diezelfde tijd ging ze namelijk ook van de Wlz naar de Wmo. Dat betekende ook weer andere kosten en meer onzekerheid.

IQ zegt niet alles

In hoe er wordt aangekeken tegen mensen met een lvb is nog heel wat te winnen, vindt Mieke. “Wij kunnen veel meer dan sommige mensen denken. Natuurlijk hebben wij ook onze onmogelijkheden, maar wie niet? Wij kunnen juist sommige dingen ook weer heel goed.” Er wordt nu ook veel te veel naar papier gekeken, volgens Mieke. Op papier staat het IQ. Maar dat zegt niets over wie de persoon is. “Je bent ook een mens, ga daar eens mee in gesprek.”

Adelaar Jan

Jan vindt zichzelf een adelaar. “Een adelaar staat voor kracht. En als een adelaar een prooi ziet, gaat hij er op af. Dat doe ik ook. Als ik een doel heb, ga ik er op af.”

Jan is 27 jaar. Hij houdt van darten en bier drinken. Zijn favoriete biertjes zijn La Chouffe en Leffe Blond. Soms gaat Jan met zijn vriendinnen naar het café, maar soms ook alleen. Dan gaat hij praatjes maken met andere gasten. “Alleen zijn vind ik maar saai.”

Jan ziet zijn familie ongeveer één keer per week. Zijn familie bestaat uit zijn moeder, broertje, zusje, stiefvader en stiefbroertje. Met zijn broertje gaat hij wel eens naar het café. Zijn zusje belt hij veel als hij tot rust moet komen. Wat hij ook graag doet om tot rust te komen, is naar de dierenwinkel gaan of kleurplaten tekenen. Voor dit laatste heeft hij een app. Daar kan hij soms wel drie uur achter elkaar mee bezig zijn.

Een echte vechtersbaas

Vrienden en begeleiders noemen Jan een vechtersbaas. Op de middelbare school (een mytyl school) vocht hij veel. Hij maakte toen privé vervelende dingen mee, waardoor hij zijn frustraties en verdriet op school uitte door te vechten. Op zijn achtste heeft hij een hersenbloeding gehad, waardoor zijn linkerarm en -been deels verlamd zijn. Zijn vader overleed toen hij 13 was. Vlak daarna werd Jan misbruikt. Zijn middelbare schooltijd was daardoor geen fijne tijd. Door zijn privéomstandigheden kon hij zich niet goed ontwikkelen. Terwijl hij dat juist wel graag wilde.

Na de middelbare school deed Jan een kookopleiding. Een jobcoach op school heeft hem geholpen deze opleiding te vinden. Na de opleiding werkte Jan tot zijn 26e in de horeca bij de dagbesteding. Daar serveerde hij koffie en thee, kookte hij en maakte hij praatjes met de gasten. Jan had het daar naar zijn zin. Hij vond het fijn om voor andere mensen te zorgen.

Nu doet Jan een opleiding tot ervaringsdeskundige. Hij heeft dit zelf geregeld. Hij wilde zich verder ontwikkelen en deze opleiding leek hem leuk. Hij leert veel over zichzelf tijdens de opleiding en over contact met anderen. Met de opleiding is hij 3 dagen per week bezig. Daarnaast is hij kwartiermaker in zijn wijk. Vandaaruit heeft hij ook een dartcentrum opgericht. Dit was een verzoek van bewoners. Bij het dartcentrum komen andere mensen met een lvb. Jan organiseert dartwedstrijden en houdt contact met de begeleiders van de bewoners.

Eigen huurhuis

Op zijn 18e is Jan uit huis gegaan. Hij begon met kamertraining. Eerst kreeg hij een paar jaar een kleine kamer, toen mocht hij naar een grotere kamer. Op zijn 25e is hij verhuisd naar een begeleidwonenplek. Daar heeft hij zijn eigen kamer, met keuken en douche. Er is een gemeenschappelijke ruimte, maar daar komt Jan liever niet. “Ik wil het gevoel hebben dat ik op mezelf woon. Dus wil ik niet in zo’n gemeenschappelijke ruimte zitten.” Wel leert hij andere bewoners wel eens koken. Zijn favoriete recept? Dat is een champignon-tortellini-ovenschotel.

Thuis krijgt hij hulp bij het schoonmaken en huishouden. Dat vindt hij fijn. Dingen als schoonmaken of de was ophangen kan hij namelijk niet zelf. Ook praat hij elke week met een begeleider. Over hoe het gaat. Soms is dat fijn, maar niet altijd. Als hij bijvoorbeeld een drukke dag heeft en er speciaal voor naar huis moet komen.

De politiek in

Misschien wil Jan later nog wel de politiek in. Daar wil hij het onder andere opnemen voor mensen met een lvb. Hij zou de minister willen adviseren vaker mét mensen met een lvb te praten in plaats van over. En te kijken naar de *mogelijkheden* van mensen, niet alleen de problemen. Ook vindt hij het vervelend dat er elk jaar wordt gekort op de Wajong. Vroeger kon hij nog sparen voor een rijbewijs of een vakantie, maar nu kan dit niet meer. Wel ziet hij dat mensen met een lvb steeds vaker een baan krijgen door de regels van de overheid. Dat vindt hij goed om te zien.

Vincent zet door

“Vincent is een echte doorzetter”. Zo typeert Vincent’s moeder hem. In zijn leven heeft Vincent te maken gehad met veel wisselingen: verschillende scholen, woningen en banen.

Elke keer vindt Vincent het toch wel erg spannend als hij weer iets nieuws gaat doen. Maar hij doet het wel! Met hulp van zijn ouders. Die praten veel met hem. Ook oefenen ze met Vincent, bijvoorbeeld hoe hij naar zijn nieuwe baan moet fietsen.

Nu woont Vincent in een fijn appartement. Hij heeft een baan waar hij blij mee is. Alleen een maatje om mee naar de bioscoop of een café te gaan, dat mist hij nog wel.

“School was geen succes”

Vincent is begonnen op een normale basisschool. Op zijn zesde is hij naar speciaal onderwijs gegaan. Toen was nog niet duidelijk dat hij autisme had. Ze dachten op deze school alleen dat hij niet de capaciteiten had om te leren lezen en schrijven. “Maar nu lees ik heel veel boeken”. Op de volgende school van het speciaal onderwijs werd duidelijk dat hij autistisch was. Ook daar kreeg hij geen passend onderwijs. Net zoals op de school die daarop volgde. “Nergens was ik op mijn plek”.

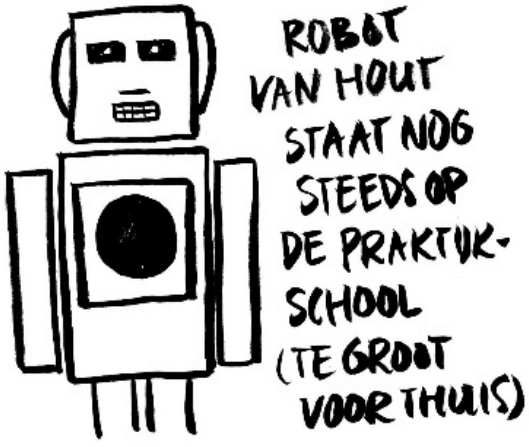

Uiteindelijk is Vincent naar praktijkonderwijs gegaan. “Dat was een leuke school. Daar mocht je dingen met je handen maken, dat was leuk om te doen.” Of zijn klas leuk was, weet hij niet meer zo goed.

Aan het werk

Uiteindelijk is Vincent steeds meer stages gaan lopen via de praktijkschool. De school hielp dan bij het vinden van de stages. Zijn laatste stage was bij een gemeente. Daar mocht hij na zijn stage blijven werken. Hij werkte daar als bode. “Daar deed ik van alles. Post rondbrengen, vergaderzalen klaarzetten, dat was harstikke leuk. Totdat die nieuwe vrouw kwam, die heeft mij beoordeeld op mijn autisme.” Zijn moeder licht toe dat Vincent na verloop van tijd een nieuwe manager kreeg. Zij beoordeelde Vincent langs de meetlat van een “normale” werknemer.

Daardoor presteerde Vincent in de ogen van zijn manager niet goed genoeg. “De énige Wajonger van de gemeente moest toen weg. Zijn collega’s hebben nog wel voor hem gevochten, omdat ze erg tevreden over hem waren.”

Op hetzelfde moment verhuisde Vincent naar een trainingscentrum in Hoorn.
Daar kon hij terecht bij dagbesteding. “Daar werd oude lego ingekocht en daarvan moesten wij modellen maken. Daar werkten alleen maar autisten, die dat binnen no time in elkaar zetten. Maar het was niks voor mij.” Daarna digitaliseerde hij daar LP’s. Ook dat vond hij verschrikkelijk.

Daarna is Vincent nog bij Rijkswaterstaat gaan werken. Hij kreeg een halfjaar contract als Wajonger. Er liep op dat moment een project bij Rijkswaterstaat om meer Wajongers aan te nemen. Zijn contract werd na een half jaar niet meer verlengd.

(Geen) hulp van jobcoaches

Het was voor Vincent moeilijk om steeds banen te vinden. Ze hebben veel jobcoaches versleten, vertelt zijn moeder. Vincent en zijn ouders moesten overal zelf achteraan zitten. De jobcoaches hielpen daar weinig bij. “De jobcoach zit nu wel anders in elkaar. Er werd toen niet goed gekeken naar de persoon en de handicap. Ze gooiden alle mensen met een beperking op één hoop en keken niet naar het individu. Dan werd Vincent bijvoorbeeld met de mensen met down gezet. Vincent was daar eigenlijk te goed voor, dat was niet prettig."

Vincent’s huidige jobcoach hebben Vincent en zijn ouders zelf gevonden. Deze jobcoach is gespecialiseerd in autisme en heeft Vincent goed geholpen bij het vinden van zijn huidige baan.

Tuincentrum

Op een gegeven moment wist Vincent dat hij graag wat wilde doen met planten. Hij heeft toen veel tuincentra benaderd, samen met zijn jobcoach. Maar hij werd steeds afgewezen. “Ze hadden geen tijd om extra begeleiding te geven”, vertelt Vincent. “Maar ik was het inmiddels wel gewend, want daarvoor had ik ook steeds afwijzingen gehad.”

Zijn moeder benadrukt het belang van goede voorlichting aan werkgevers. “Als je een Wajong hebt en de werkgevers zijn niet goed ingelicht over wat er voor hen in het vat zit (en dat verandert ook weer per jaar), is het heel moeilijk om aan een baan te komen. Er zijn nog te veel vooroordelen over mensen met autisme. Uiteindelijk is het bij Vincent gelukt omdat de manager van zijn huidige baan een zoon met autisme heeft.”

Want uiteindelijk kon Vincent aan de slag bij het tuincentrum. Vincent werkt daar nu drie dagen per week. Daar onderhoudt hij bomen en planten. Ook staat hij klanten te woord. Hij vindt het

daar heel erg leuk. “Deze baan is op mijn lijf geschreven.” Na vier jaar heeft Vincent een vast contract gekregen. Zijn moeder vertelt hierover: de werkgever was bang dat hij de loonsuppletie zou kwijtraken als Vincent een vast contract kreeg. Het tuincentrum zou dan zijn hele salaris moeten betalen, terwijl de werkgever vindt dat Vincent nog niet voor 100% kan functioneren. Dat is ook zo: Vincent zal altijd iets minder snel werken dan zijn andere collega’s. Maar de werkgever krijgt geen zekerheid over de loonsuppletie, dus vindt het risicovol om dan een vast contract aan te bieden. Zolang werkgevers geen zekerheid daarover krijgen, blijft het moeilijk. Voor Vincent gaf het onrust dat hij steeds niet wist of zijn contract werd verlengd.

Huis

Op z’n twintigste is Vincent verhuisd naar een trainingscentrum. Daar had hij een eigen slaapkamer en deelde hij een badkamer en keuken met andere mensen. Dat was in het begin wel even wennen. In totaal heeft hij daar vier jaar gewoond. De eerste twee jaar waren heel fijn. Toen woonde Vincent ook met leuke mensen. “De laatste twee jaar was een drama. Toen haalde ze mensen naar binnen met veel zwaardere problemen dan ik. Toen stond ook een paar keer de politie op de stoep.”

Het duurde lang voordat Vincent een andere plek had gevonden. Uiteindelijk was hij naar een RIBW gegaan. Daar woonden mensen met een autisme en lvb samen met mensen met schizofrenie. Hij voelde zich daar niet comfortabel. “Dat was echt een hel”. Hij voelde zich daar eenzaam. Weer werden mensen met verschillende vormen van een beperking op een hoop gegooid.

Vincent woont nu in een eigen appartementje. In hetzelfde gebouw wonen nog een aantal andere volwassenen met autisme, allemaal rond dezelfde leeftijd. Deze woonvoorziening is een ouderinitiatief in gezamenlijkheid met de woningbouwvereniging. Gezamenlijk hebben ze Wmo-ondersteuning ingekocht vanuit PGB. De begeleiders gaan iedereen langs. Vincent krijgt in totaal 12 uur per week begeleiding. De begeleider helpt Vincent bij financiën, huishouden en contact maken met andere mensen. Daar is Vincent blij mee. Ook spreekt Vincent eens per maand iemand van het centrum voor autisme. Hoe het thuis gaat en op zijn werk. Ook die gesprekjes vindt Vincent fijn.

Een maatje

Als Vincent vrij is, gaat hij graag naar de bioscoop. En hij wandelt in het park om de hoek. Ook dancefestivals vindt hij leuk om naartoe te gaan. Daarnaast gaat hij twee keer per jaar op vakantie met Flow-reizen. Zij organiseren reizen voor mensen met een beperking. Hij is onder andere al naar Kroatië en Macedonië geweest. Die reizen vindt hij heel erg leuk.

Het is voor Vincent moeilijk om een goed maatje te vinden. Of een

vriendin. “Ik zou wel eens iemand willen om mee naar de film te gaan of naar een festival. Daar ga ik nu alleen heen omdat ik niemand heb om mee te gaan.” Zijn begeleiders helpen hem om in contact te komen met andere mensen. Hij staat wel ingeschreven bij een datingbureau voor mensen met een beperking. Hij heeft een aantal dates gehad, maar tot nu toe was het nog geen succes. Ook via *vriendenkring* heeft hij een clubje. Dat is een website via waar je mensen kan ontmoeten. Met hen spreekt hij af en toe af. “Maar die mensen zijn allemaal meer verstandelijk beperkt dan ik.”

En waar hij niet zonder kan? Zijn tv en zijn telefoon. “Ik zit de hele dag op facebook. En ik ben geobsedeerd door het weer.” Hij heeft op zijn telefoon allemaal apps staan over het weer. Of we hem ooit als weerman gaan zien? Dat waarschijnlijk niet. Hij is voor nu blij bij het tuincentrum.

De reislustige Berat

Dit is Berat. Berat is 26 jaar en is geboren in Nederland. Toen hij jong was, heeft hij een tijd in Turkije gewoond. Zijn ouders zijn allebei Turks.

Berat heeft naast een lichte verstandelijke beperking ook autisme en een dwangstoornis. Dat maakt het leven niet altijd even makkelijk.

Turkije

Berat is geboren in Den Bosch. Daar woonde hij met zijn vader en moeder. Toen hij 3 jaar was, is hij naar Turkije verhuisd met zijn ouders. Hij logeerde daar bij zijn oom. “Tussen mijn ouders is het niet goed gegaan”, vertelt Berat. “Zij zijn gescheiden”. Berat ging toen in zijn eentje bij zijn opa wonen.

In Turkije ging Berat naar de basisschool. Hij heeft ook nog een jaar op de middelbare school gezeten. Berat vond het leuk op school. Zijn lievelingsvak was scheikunde. Wiskunde vond hij lastig. Maatschappijleer was ook moeilijk. Turkse les vond hij makkelijker.

Naar Nederland

Na de eerste klas kreeg hij een visum om naar Nederland te komen. Dat had zijn moeder voor hem geregeld. Zij woonde al in Nederland. Berat was toen 15 jaar.

Hij moest in het begin wel wennen om in Nederland te wonen. Hij moest de taal nog leren. In het begin was het heel moeilijk. Maar daarna lukte het wel.

Speciaal onderwijs

In Nederland ging Berat eerst naar een talenschool. Daar leerde hij Nederlands. De talenschool verwees hem na een jaar door naar het speciaal onderwijs. Zelf wilde hij graag naar het college om de hoek. Maar dat kon niet in verband met zijn beperking.

Op het speciaal onderwijs leerde hij verschillende dingen. “Ik deed tuinwerk, schoonmaken, administratie, horeca. Allemaal verschillende dingen”. Het leukste vond hij schoonmaken. Dat deed hij op school. “Dweilen vind ik leuk. En stofzuigen”. Thuis maakt hij ook schoon. Dan stofzuigt hij zijn eigen kamer.

Op school had hij een paar vrienden. “Er was een meisje met wie ik Turks praatte. Dat was een vriendin. Geen verkering”. Hij ziet haar niet meer. Zijn andere vrienden van school ziet hij ook niet meer.

Een andere taal

Op school was alles in het Nederlands. Dat vond Berat in het begin lastig. Zijn begeleider Burkay licht toe dat zijn woordenschat ver onder de maat is. “We oefenen wel Nederlands af en toe. En ik help hem met het vertalen van dingen. Meestal moet ik zijn berichten voor hem vertalen. Of hij gaat het voor mij vertalen en dan moet ik het corrigeren. Soms zijn we met één bericht wel drie uur bezig.”

Berat gebruikt ook vaak Google voor het vertalen van teksten. Soms gaat het mis. Dan staat er een hele gekke tekst omdat Google het letterlijk vertaalt. Daar kunnen Berat en Burkay ook wel om lachen.

Berat vind schrijven fijner dan praten. Hij stuurt veel whatsappjes. “Die stuurt hij naar iedereen”, vertelt Burkay. “Naar de politie, de bakker, naar mij, mijn werkgever”. Berat vertelt waarom hij dat doet: “Ik heb een spraakstoornis. Dus het is moeilijk voor mij om te vertellen. Typen is makkelijker dan vertellen. En ik stuur het naar iedereen om een klacht in te dienen, wraak te nemen of aandacht te zoeken. Dat zijn de drie redenen”.

Dwangstoornis

Toen Berat 20 jaar was, kreeg hij last van dwanghandelingen. Door zijn dwanghandelingen moeten dingen op een bepaalde manier gebeuren. Zijn moeder moet bijvoorbeeld op een bepaalde manier het huis binnenkomen. En hij wil vrouwen altijd een hand geven. Als dingen niet gaan zoals Berat het wil, raakt hij in de war.

Om rustig te worden, luistert Berat naar Turkse muziek. “In de auto kan hij muisstil worden als we Turkse muziek opzetten”, vertelt Burkay. Een favoriete artiest heeft Berat niet. “Ik houd van popmuziek en slowmuziek. Soms verdrietige muziek en soms blije muziek”.

Thuis luistert hij ook muziek. Hij heeft een speaker die hij verbindt met zijn telefoon. Berat gaat naar zijn eigen kamer om de speaker te laten zien. “Ik ga dan wel achteruit lopen. Het duurt wel even. En je moet me dan niet storen als ik loop. Ik kan dan niet reageren. Dan concentreer ik me”.

Politie

Vier jaar geleden is Berat in aanraking gekomen met de politie. Hij was op een drukke weg gaan liggen. Auto’s konden daardoor niet meer over de weg rijden. Toen de politie kwam, zei hij tegen de politie dat hij een mes bij zich had. Toen heeft de politie een hond ingezet. Berat werd gebeten en moest naar het ziekenhuis. “Toen werd ik met een ambulance naar het ziekenhuis gebracht. Ik ben door de GGZ beoordeeld. Maar ik ben vrijgelaten. Ik hoefde niet gedwongen opgenomen te worden. Ik wilde dat niet. En mijn moeder ook niet. Mijn moeder wilde dat ik bij haar bleef. Ze had mij vergeven”.

"IK WIL NIET OPGESLOTEN WORDEN, IK WIL BEGELEID WORDEN."

“Berat is nog steeds in beeld bij de politie”, vertelt Burkay. “Soms stalkt hij vrouwen omdat ze hem geen hand willen geven. Dat hoort bij zijn dwangstoornis. Dan loopt hij achter ze aan. Als de vrouw dan de politie belt en de man beschrijft,

dan weet de politie meteen dat het Berat is. En dat Berat verder niets zou doen bij die vrouwen, behalve een hand geven. De politie stuurt mij wel altijd een berichtje bij een melding".

"WANNEER IK VAN EEN VROUW GEEN HAND KRIJG, RAAK IK IN DE WAR."

Dagbesteding

Na het speciaal onderwijs is Berat bij de dagbesteding gaan werken. Hij liep daar eerst stage vanuit school. Daarna mocht hij daar werken. Hij pakte dingen in: ballen, paraplus, luidsprekers. "Ik heb alle spullen in en uit gepakt. In het begin ging het goed. Ik werkte hard. En toen mocht ik een keer eerder naar huis omdat ik alles af had". Op het laatst ging het niet meer goed. "Ik ben toen weggevlucht. Omdat ik van een vrouw geen hand kreeg. Toen heb ik de spullen op de grond kapot gegooid".

Hij is daarna bij een andere dagbesteding gaan werken. Zijn begeleider had hem daar aangemeld. Maar ook daar ging het niet goed. Zijn coach wilde hem geen hand geven. "Dat was omdat ze met hem probeerde te oefenen", vertelt Burkay. "Maar dat werkte bij Berat niet". Berat is toen ook weer weggevlucht.

Burkay heeft Berat opnieuw aangemeld voor dagbesteding, maar ze wilde hem niet hebben. Hij werkt nu helemaal niet meer.

Nachtbraker

's Nachts is Berat vaak nog tot heel laat wakker. Hij reist dan veel. Met de bus of met de trein. "Het is rustig 's nachts. Ik hou niet van drukke plekken". Berat reist door heel Nederland. Soms gaat hij ook naar het buitenland. "De trein is duur, flixbus is goedkoper. Over twee weken ga ik naar Berlijn. Daar ben ik nog nooit geweest". Als hij aankomt in Berlijn, neemt hij twee uur later weer de bus terug. "De snelheid van de bus vind ik leuk. Mijn bus reed laatst 130 kilometer per uur in Duitsland."

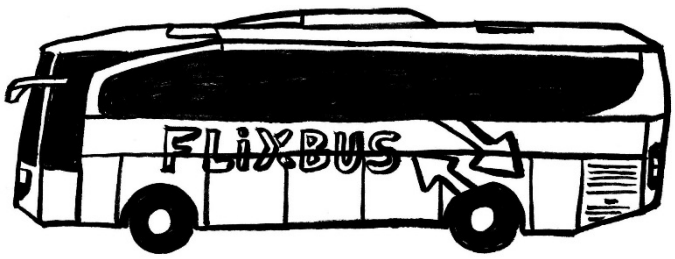

TV

Als hij niet reist, kijkt Berat ook veel Turkse TV. Het liefst kijkt hij naar Elif, een Turke soap. Maar hij kijkt niet alle afleveringen. "Alles is steeds hetzelfde. Het gaat al jaren door". Burkay vult aan: "Hij vindt het gewoon heel erg dat er geen einde aan de serie komt, het gaat maar door. Hij wil gewoon dat het afloopt". Berat en Burkay moeten daar allebei om lachen. "En er is heel veel reclame", vertelt Berat. "Dat duurt heel lang. Ik heb een klacht ingediend dat ik geen reclame meer wil zien. Ik heb een whatsapp gestuurd. Nu hebben ze geen reclame meer. Ze hebben naar mij geluisterd".

Moeder

Berat woont bij zijn moeder. "Mijn moeder is belangrijk voor mij. Zij houdt van mij". Maar soms loopt het ook uit de hand. Dan hebben ze ruzie. Vaak gaat het dan over geld. "Ik mag niet zo vaak van haar pinnen. Anders hebben we geen geld meer op de bank staan. Zij bemoeit zich daarmee. Dan krijgen we ruzie". Zijn moeder is overdag niet thuis. Dan werkt ze in de schoonmaak.

“Eigenlijk is zelfstandig wonen met ambulante begeleiding niet genoeg voor Berat”, vertelt Burkay. “Ik ben bang dat het een keer fout gaat. Hij raakt snel in de war als er dingen niet gaan zoals hij ze wil”. Eerst zagen Burkay en Berat elkaar 12 uur in de week. Nu is dat 6 uur in de week. Burkay heeft te veel andere cliënten. “We werken nu samen met een zorgaanbieder om te kijken of hij naar begeleid wonen kan worden overgeplaatst”, vertelt Berat. Berat wil dat zelf ook graag. Hopelijk geeft hem dat wat meer rust.

Mila maakt vanalles

Dit is Mila. Mila is 66 jaar en woont alleen. Vroeger woonde ze in hetzelfde huis met haar kinderen en haar man Herbert. Haar kinderen zijn het huis uit. En haar man is overleden. Nu luistert Mila naar muziek en breit ze veel. Nog voordat ze iets heeft verteld over zichzelf, laat ze al trots één van haar breiwerken zien: een tasje voor haar telefoon.

Van tehuis naar tehuis

Toen Mila drie jaar was, is ze naar een tehuis gegaan. Haar vader dronk te veel. Haar moeder kon niet voor haar zorgen. Hoe ze het tehuis vond? “Tja, wat weet ik er van. Je werd opgevangen en dat was het.” Ze kreeg ook schoolles daar. Dat was bijzonder laag onderwijs. Daar leerde ze rekenen en schrijven. “Ze zeiden dat je het voor later nodig had, na schooltijd”. School vond Mila best leuk. Een favoriete vak had ze niet. Maar tekenen vond ze heel stom.

Mila is in verschillende tehuizen geweest. Ze weet niet meer precies hoeveel. En ook niet meer waarom ze er dan weg moest. “Omdat ik te oud was ofzo. Ik had er niks over te zeggen. Het werd allemaal voor je beslist. Ik had liever gewild dat ze met mij daarover hadden gesproken”.

Breien

Ze vond vroeger tekenen dan wel stom, nu maakt ze thuis wel allemaal mooie dingen. Ze laat ons van alles zien wat ze heeft gemaakt. Bijvoorbeeld verschillende kussentjes met dieren er op. En breiwerken die ze heeft gemaakt. Ze heeft voor € 1,50 een boekje gekocht waarin staat hoe ze moet breien. Ze bladert door het boekje heen. “Hier staat hoe je Klaas Vaak moet breien. Maar ik weet niet of ik dat kan hoor. Maar dan leer ik het wel. En als het fout gaat: uithalen en opnieuw beginnen”. Het breien geeft haar een beetje afleiding. Ze is er dan ook veel mee bezig.

Gezin

Toen Mila 23 jaar was, is ze weggegaan bij haar laatste tehuis. Ze kon toen gaan wonen bij Herbert zijn ouders. Herbert kende ze nog niet, maar heeft ze toen leren kennen. Binnen een jaar was ze zwanger. “Toen moesten we trouwen”. Ze zijn nog even bij Herbert zijn ouders blijven wonen en daarna zijn ze verhuisd naar een ander huis. Door huurachterstand moesten ze weg uit dat huis. Daarna zijn ze verhuisd naar het huis waar Mila nu nog steeds woont.

Met Herbert is ze 38 jaar getrouwd geweest. Maar het was geen fijn huwelijk. “Voordat ik hem leerde kennen zei een kennis dat het een hele goede man was. Maar na het huwelijk ging het mis”. Herbert dronk veel en raakte in de schulden. “Hij bestelde steeds wat, maar dat werd dan niet afbetaald. Bijvoorbeeld bij de Wehkamp of Neckermann. Ik zei geregeld kunnen we het wel betalen. Maar hij zei dan steeds, ja dat kan. Maar toch kwam dan de deurwaarder”.

Met Herbert kreeg Mila drie kinderen. En inmiddels heeft ze ook vier kleinkinderen. Ze ziet hen niet zo vaak. Haar dochter komt wel eens op bezoek met haar vriend. Dan blijven ze een heel weekend. “Maar dan zitten ze de hele dag op hun laptop. Hij kijkt voetballen en sport. En zij doet spelletjes”. Ze doen dan niet zo veel. “Hooguit boodschappen, als ze zin heeft”.

Voor de kinderen zorgen

Voordat ze kinderen kreeg werkte Mila. Ze maakte bedden schoon in een zorginstelling. Ook heeft ze af en toe op de tehuizen gewerkt. Daar moest ze schoonmaken. “Ik vond het niet leuk, maar ik moest het doen. Ik had geen keuze”. Toen Mila kinderen kreeg, is ze gestopt met werken.

Toen de kinderen naar school gingen, wilde Marja weer werk gaan zoeken. “Ik moest naar het UWV komen en toen keken ze naar mijn gezicht en zeiden ze: nee, u kan niet werken. Ik weet nog steeds niet waarom. Ik was aan het solliciteren, maar het mocht niet. Ik was te oud ofzo, ik was al 60”.

Familie

Mila is de oudste van 10. Eén broer en de rest zussen. Twee zijn er overleden. Eén al bij de geboorte en één met 19 jaar door een hersenvliesontsteking. De anderen wonen in tehuizen. Mila is de enige die op zichzelf woont. Behalve haar zus Lily, die woont ook zelfstandig. Mila en Lily hebben veel contact met elkaar. Ze doen veel leuke dingen samen. Laatst zijn ze samen naar een zeehondenpark geweest.

Eén keer per jaar komen ze allemaal bij elkaar. Dat vindt Mila gezellig. Verder ziet ze haar andere broer en zussen niet zo veel. Af en toe schrijven ze elkaar of gaan ze wat leuks doen. Allebei haar ouders zijn al een hele tijd geleden overleden. Die zag ze nog wel regelmatig. Toen ze nog leefden, ging Mila ieder weekend op bezoek.

Een paar keer per jaar gaat ze naar haar jongste dochter en haar vier kleinkinderen in Brabant. Pas in januari kan ze weer gaan, dan heeft ze weer 600 km. “Dat is zo met zo een busje. Dan heb je ongeveer 600 km. Als die op zijn, dan kan je wel, maar moet je dokken. En anders gaat het op een rekening”. Met de trein is het te veel geld voor Mila. Nu kan ze ongeveer 3 keer heen en terug per jaar.

Maar ze zou veel vaker naar haar dochter en kleinkinderen willen gaan. In januari krijgt ze een automatisch bericht als ze weer haar 600 km heeft.

Dagbesteding

Mila leeft met de dag. Het eerste wat ze doet is boodschappen doen. En een keer in de week geld halen met haar zussen. “En morgen kan ik niet zo veel doen, want dan komt de pedicure”. Maar op vrijdag ziet haar dag er elke keer hetzelfde uit. Dan gaat ze namelijk naar de dagbesteding. Wat ze daar doen? “Tussen 9 en half 11 kun je opgehaald worden. Dan is er koffie. Om 12 uur soep,

om 1 uur eten, om 2 uur koffie of thee, om 3 uur cola. En om half 4 ga je weer naar huis. En je hebt dan meestal Wilma met zittend gym. Armen bewegen en voeten bewegen. Of muziek maken". Mila vind het daar wel leuk. Met de mensen daar heeft ze niet zo veel contact.

Begeleider Babette

Babette ziet ze het allerliefste. Dat is haar begeleider. Die ziet ze al vanaf het begin. Wanneer het begin is, weet ze niet meer zo goed. "We spreken over van alles en nog wat. Ik heb geen voorbeeld. Maar ik ziet haar graag". Babette kwam nadat Herbert was overleden. "Hij wilde niemand over de vloer hebben". Via kennissen is ze uiteindelijk aan Babette gekomen.

Deurwaarder

Naast de hulp van Babette, heeft Mila ook nog een bewindvoerder. Door Herbert is ze in de schulden gekomen. "Pas sinds kort ben ik van mijn schulden af". Met de bewindvoerder heeft ze niet zo veel contact. "Ik moet bellen als ik extra geld moet hebben. Dan kijkt ze of ik het heb ja of nee. Maar dat doe ik niet vaak. Want dat gaat weer van je spaargeld af". Mila probeert te leven van haar weekgeld. Als ze een keer een verjaardag heeft, dan spaart ze wat geld daarvoor op. De rest gebruikt ze om te eten. "In het begin kon ik niet goed sparen. Maar na een tijdje moest ik wel. Want de bewindvoerder werkt van 9 tot 11 uur van maandag tot donderdag en vrijdag is ze vrij'.

Toen Herbert nog leefde hadden ze ook niet veel geld. Maar ze moest daarmee wel de kinderen opvoeden. "Het ging met pijn en moeite, maar het ging. Je hebt haast geen geld en moet op het eten bezuinigen. Ik ging de reclames af, wat ik nu nog doe. Bij Albert Heijn is het niet goedkoop hoor! Ik winkel nu bij de Lidl". Geld was voor Mila dus wel een zorg, maar Herbert wilde daar geen ondersteuning bij. Hij zei dat hij het zelf kon. "Maar toch liep het in de soep". Als Mila er te veel over zei, dreigde hij met een echtscheiding. Maar dat wilde Mila niet. "Ik was bang dat ik dan mijn kinderen kwijt zou zijn, omdat ze op zijn naam stonden".

Dierenliefhebber

Nu Herbert er niet meer is, woont Mila samen met haar kanarie. Hij heet Kanarie. De ouders van Kanarie zijn in de tuin begraven. "Een hond en kat mag ik niet. De dierenarts die vraagt te veel geld. Dat is geloof ik al 30 euro alleen als je de klink vastpakt zo te horen. En dan krijg je ook nog de behandeling, dat is zo duur. Dat heb ik van mijn zussen gehoord". Mila is blij met haar kanarie. "Dan heb je wat te doen. Die hok verschonen, eten geven, wat water geven. Het is ook niet zo duur in onderhoud".

Ontspanning

Naast breien zijn er ook nog andere dingen die Mila leuk vindt om te doen. Zo heeft ze in haar woonkamer een kast vol cd's en dvd's staan. Ze koopt nu geen cd's meer, want ze heeft er te veel. Haar favoriete cd is van zanger Jannes. Haar favoriete nummer komt ook van Jannes. Dat is het nummer Adelaar. "Zo vrij als een vogel, dat zou ik ook wel willen zijn. Nu ben ik wel vrij, maar

vroeger kon ik geen cd’s kopen. En als ik het deed, ging het van mijn leefgeld af. Eten gaat voor. Ik kon niet vrij zijn omdat ik niet genoeg geld had”.

Koken vindt ze ook leuk om te doen. Dat doet ze af en toe met Babette. Wat ze kookt, maakt haar niet uit. “Ik maak vaak eerst de potjes op. Doperwtjes en zo”. Maar ze heeft geen favoriet gerecht. "Ik heb twee dagen lasagne gegeten, dus nu eet ik weer bieten. Niet vers hoor, gewoon uit een potje”.

In haar huis heeft ze allemaal foto’s hangen. Van haar ouders, haar man, haar kinderen en kleinkinderen. Ze laat ze allemaal zien. “Tja, misschien zijn het ook wel een beetje te veel foto’s”.

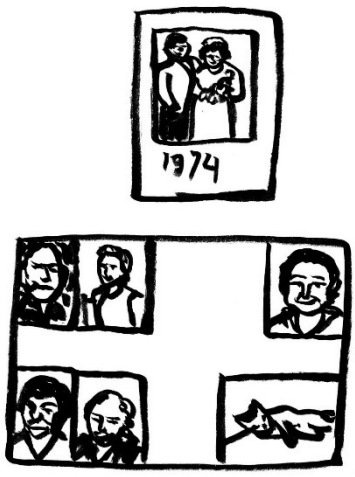

Rob heeft een grote mond en een klein hartje

Dit is Rob. Rob is 40 jaar. “Ook al zouden veel mensen zeggen dat het niet waar is”, zegt Rob over zijn leeftijd. Wij ook niet trouwens. Rob woont in Den Haag. In een Wlz-woning. Hij is ook in Den Haag opgegroeid, dus hij kent de stad goed. Hij woont daar inmiddels alweer een jaar. Maar of hij er vaak is? Nee dat niet.

Liever in Leiden

Een paar jaar geleden is hij met een vriend een keer naar Leiden gegaan voor een karaokeavond. “Het was een heel gezellige avond. Maar ik kan echt niet zingen”. Die avond had hij een meisje ontmoet. Later werd dat zijn vriendin. Samen zijn zij toen bij haar vader gaan wonen in Leiden. Toen heeft hij daar ook een vriendenclub opgebouwd. “Eigenlijk ben ik ze tegengekomen met voetbal. Toen ben ik een vriendenkring ingerold”.

Rob en zijn vriendin zijn getrouwd nadat ze bijna een jaar samen waren. Een maand later waren ze alweer gescheiden. “Daarna hoorde ik dat ze weer terug was bij haar ex, terwijl we nog in scheiding lagen. Dat vond ik niet zo grappig. De laatste tijd zie ik haar vaak op straat. Mijn gevoelens spelen dan op. Dat is niet grappig. Daar ben ik echt klaar mee. Maar niet dat ik haar terug wil ofzo”.

Toen Rob en zijn vrouw uit elkaar gingen, moest hij op zoek naar een huis. Hij wilde het liefst in Leiden blijven. “Maar je vindt niet 1, 2, 3 wat in Leiden”. Rob had al wel begeleiding van zijn huidige zorgaanbieder. Uiteindelijk is hij via hen beland in het huis waar hij nu zit. Hij vindt het er erg klein. “Ik wil nog steeds liever naar Leiden. Daar heb ik mijn sociale leven. In Den Haag heb ik ook vrienden, maar dat zijn al mijn foute vrienden van vroeger”.

Begeleiding

Rob krijgt vanuit zijn zorginstelling twee keer in de week begeleiding. Op verzoek van Rob licht Michiel toe wat ze dan bespreken. “Vaak gaat het toch wel over geld. En weleens over je ex. En de last die Rob heeft van allemaal mensen die hem benaderen. Ook hebben we het over het zoeken naar werk. En we behandelen de praktische weekplanning”. De begeleiders helpen Rob ook bij het vinden van een huis in Leiden. “Toen Rob hier net woonde, vonden we dat hij eerst maar een beetje moest aarden. Maar na verloop van tijd zagen we dat hij hier zo weinig was en zijn we samen met hem actie gaan ondernemen. Uiteindelijk komt Rob hier wel thuis, maar is het niet zijn thuis. Rob staat nu bij verschillende zorgaanbieders ingeschreven”.

“Michiel helpt mij goed”, vertelt Rob. “Hij is heel relaxt”. Rob vindt het belangrijk dat hij zijn begeleiders kan vertrouwen en dat ze eerlijk tegen hem zijn. “En ik heb iemand nodig die gewoon een weerwoord heeft”.

Naast de persoonlijke begeleiding, lopen de begeleiders elke dag ook nog twee keer langs alle deuren. “Dit doen we enerzijds om nabijheid te creëren en anderzijds om iedereen een beetje in de gaten te houden”, vertelt Michiel.

Van de schulden af

Vroeger had Rob heel veel schulden. Hij was toen 18 jaar. Hij woonde op zichzelf en kreeg geen begeleiding. Hij betaalde zijn huur niet, leasete scooters met zijn creditcard, et cetera. uiteindelijk heeft hij schuldhulpverlening aangevraagd. “Binnen drie jaar was ik er van af. De grootste schuldeiser was een bank en die was niet meer gekomen voor zijn geld. Dus een groot deel is kwijtgescholden.”

Bewindvoerder

“Geld is wel een zorg voor mij”, vertelt Rob. Hij leeft nu van € 60,- per week. Hij heeft al een hele tijd een bewindvoerder. Rob moet aan hem vragen als hij extra geld wil hebben. Dat is soms frustrerend, vertelt hij. “Laatst had ik in twee maanden zes begrafenissen. Eentje was van een goede vriendin. Toen ik voor die begrafenis geld nodig had, was er geen geld voor. Toen heb ik die bewindvoerder wel de tering in gescholden”.

Zijn begeleider Michiel legt uit dat de communicatie met de bewindvoerder niet altijd fijn is. “De bewindvoerder zegt dan toe om voor een spaardoel te sparen, maar dan is het geld er opeens niet. Bijvoorbeeld door een onverwachte boete, of een betaalde tv-service waarvan Rob dacht dat het gratis was. Dat kan een bewindvoerder niet voorkomen en dat is erg onduidelijk voor Rob. Ook als Rob hem soms belt om te vragen voor extra geld, dan gaat hij eerst alle betalingen van die maand opnoemen. Hij geeft niet gewoon antwoord op Rob zijn vraag. Dan is Rob al helemaal over de rooie.”

Een paar weken geleden was er ook weer iets vervelends gebeurd, verteld Rob. “Ik was mijn sleutels kwijtgeraakt in Leiden. Ik belde voor geld om nieuwe sleutels te laten maken. Dat kon. Toen was mijn laptop ook ineens kapot. Eerst kreeg ik geld om het te laten maken, maar toen opeens niet meer. Maar op die computer staan al mijn foto’s van vroeger. Die zijn heel belangrijk voor mij. Bepaalde foto’s die mijn moeder niet meer heeft. Daarom was ik ook zo boos geworden op mijn bewindvoerder, ik wilde gewoon mijn foto’s hebben”.

Ouders en pleegouders

Toen Rob 1 jaar oud was, is hij uit huis geplaatst. Zijn ouders dronken allebei veel en konden niet voor hem en zijn jongere broertje zorgen. Rob en zijn broertje hebben eerst in een jeugdzorginstelling gewoond. Toen hij vijf jaar was, gingen zij samen naar een pleeggezin. Officieel heeft hij ook nog drie halfbroers. Eén zit voor het grootste deel in de cel. En één broer wil Rob niet meer zien, waarom weet Rob niet.

Zijn echte ouders ziet hij niet meer. Al wonen ze wel dichtbij, 10 minuten van zijn huis. Soms ziet hij ze wel eens. “Maar dan zeg ik niks.”

Zijn pleegouders ziet hij nog wel. “Maar die zet ik dan weer heel snel buiten, want dan beginnen ze over mijn ex. Ik weet niet waarom, maar ze denken nog steeds dat we getrouwd zijn. Terwijl ik al tien keer heb gezegd dat we gescheiden zijn. Ik kan niet me ze praten.” Vroeger kon Rob dat wel. Maar hij was wel een probleemkind vertelt hij. Hij was veel weg van huis. En hij deed “stomme dingen”, zoals spiegels van auto’s afhalen en te laat thuis komen.

Geen lieffie geweest

“Ik ben vroeger geen lieffie geweest”, vertelt Rob. Hij heeft vroeg in de cel gezeten. Eén jaar. “Maar het was niet om een slechte reden ofzo. Ik was 11 jaar en een vriendin van mij 12. Toen waren we buiten aan het spelen en trok iemand opeens een pistool en schoot in op haar hoofd. Toen ben ik achter die jongens aan gegaan en heb ik ze bijna vermoord. Ik was zo boos. Als ik zwart ben, moet niemand in mijn buurt komen.” Rob heeft daarna in jeugddetentie gezeten. Na acht maanden mocht hij vanwege goed gedrag en vanwege voorarrest weer naar huis.

School

Toen hij jong was zat hij op het voortgezet speciaal onderwijs. “Daar vond ik geen reet aan.” Rob zat met alleen maar kinderen in de klas met gedragsproblemen. Daar kon hij niet goed tegen. “Ik had elke dag ruzie, die kinderen waren niet te handelen.” Rob heeft zijn school wel afgemaakt. Daarna is hij naar de horecaschool gegaan, dat vond hij helemaal niks. “Het bleek dat je alleen maar met meiden op school zat. Er waren maar zes jongens. Dan zit je in zo’n kippenhok.” Hij is

gestopt met de horecaschool. Daarna is hij naar de Hoveniersschool gegaan. Een vriend van hem ging daarheen, dus hij is meegegaan. Maar dat vond hij ook helemaal niks. “Een jongen bij mij in de klas werd gepest. Op een gegeven moment was ik er klaar mee en kwam ik voor hem op. Toen gooide de pesters bakstenen op mij. Toen gooide ik terug en kwam er een baksteen tegen een leraar aan. Ik werd geschorst. Maar ik ben toen niet meer teruggegaan.”

Veel baantjes

Rob heeft veel verschillende baantjes gehad. Zo heeft hij in de horeca gewerkt. In de keuken, op zwarte basis. Ook heeft hij bij een pannenkoekenhuis gewerkt, een supermarkt en als uitsmijter. Die baantjes kreeg hij via zijn zorgaanbieder. Een jobcoach hielp hem daarbij. Met één jobcoach heeft hij een vervelende ervaring gehad. “Ik mocht hem niet. Ik moet zo iemand ook vertrouwen. Maar hij gaat achter mijn rug om met mijn leidinggevende praten, dat moet je niet doen. Dan gaat hij ook dingen vertellen over mijn verleden. Dat mogen ze best weten, maar niet via hem.”

Nu werkt Rob sinds drie weken bij een bakkerij. Maar dat vindt hij niet zo leuk. “Het is gewoon niet wat ik wil. Het is tijdelijk tot ik in Leiden ben.” Rob heeft al een baan gevonden voor als hij verhuist naar Leiden. Dat is een vaste baan. Daar moet hij dozen inpakken. In de horeca werken wil hij niet meer. “Dat zijn onregelmatige tijden en ik wil in het weekend gewoon vrij zijn. Dat is gewoon mijn weekend en daar komt niemand meer aan. Die is voor mijn vriendin en vrienden.”

Vrienden en vriendinnen

In zijn vrije tijd gaat Rob graag naar het strand. Alleen of met vrienden. Badmintonnen en voetballen en zo. Het leukste vindt hij de strandtenten. Cocktails drinken en eten. Er is één strandtent waar hij vaak komt. “De eigenaar weet dan ook precies wat ik wil hebben. Dat is lekker makkelijk.” Zwemmen in de zee doet hij niet. “Toen ik 9 was heb ik allemaal kwallen in de zee gezien. Sindsdien doe ik dat niet meer”.

Daarnaast doet Rob andere leuke dingen. Zo is hij lid van een dartvereniging en zit hij op voetbal. “En straks is er ook weer carnaval.”

Koken doet Rob ook graag. “Kippenpoten op mijn manier vind ik het lekkerst om te koken. Dat is met ketjap manis en ketchup.” Bij zijn vorige instantie vonden ze het jammer dat ik weg ging, want iedereen vond die kippenpoten lekker. In zijn appartement in Den Haag heeft hij ook een oven, maar hij kookt bijna nooit thuis. “het liefst kook ik voor meerdere mensen dan dat ik voor mijzelf kook.”

Hij heeft sinds kort weer een vriendin. Hij kent haar nog van de vriendenkring van vroeger. Ze kwamen elkaar laatst tegen tijdens een vuurwerkshow. “Van het een op het andere moment is de vonk overgeslagen.”

Het belangrijkste blijft dichtbij

Rob heeft veel tatoeages op zijn lichaam. Zijn meest dierbare staat op zijn been. Een cobra. Zijn beste vriend had vroeger een cobra in zijn huis. Cobra’s zijn gevaarlijke dieren, daar moet je voor uitkijken, vertelt Rob. Zo moet je ze bijvoorbeeld in het donker schoonmaken. “Mijn vriend had toen een klein stukje licht. Dus toen: hap in zijn nek. Hij is daaraan overleden. Een dag daarna zou hij trouwen.”

Aan Rob zijn nek hangt een ketting van zijn vriendin die was doodgeschoten. “Daar komt echt niemand aan.” Voor haar heeft hij ook een tatoeage gezet. “Lost love”, staat daar op. Ze is dan wel overleden, maar zo blijft ze altijd dicht bij hem.

Anne is trots op de dingen die ze doet

We voelen ons meteen welkom bij Anne. Voor de deur hangt een vogelhuisje. Daarop staat: “Hoi, kom binnen, leuk dat je er bent.” En als we binnenkomen spelen er twee poezen om ons heen. Die poezen zijn voor Anne heel belangrijk. Anne woont samen met Rick. Al ongeveer twee jaar. Anne is blij waar ze nu woont. Dat is op andere woonplekken niet altijd zo geweest.

Vroeger

Anne was elf maanden oud toen ze uit huis werd geplaatst. Haar vader was veel weg vanwege werk. Haar moeder kon niet voor haar en haar broers zorgen. Ze is toen naar een pleeggezin gegaan. Haar 5 broers en zussen gingen allemaal naar een ander pleeggezin. “In het begin was die tijd heel fijn. Toen mijn pleegvader er ook nog was.” Haar pleegvader overleed toen Anne zeven jaar oud was. Ze kreeg daarna veel ruzie met haar pleegmoeder. “Ik kreeg de prikpil en was daar elke keer doodziek van. Ik stond voor de deur over te geven maar moest van haar naar school.” Toen Anne dertien was heeft haar moeder contact gehad met het Leger des Heils. “Toen ben ik van school geplukt en moest ik naar een kindertehuis.”

Het kindertehuis vond ze wel fijn. Alleen miste ze het stukje begeleiding om op kamers te gaan wonen. Anne kreeg geen begeleiding hoe ze bijvoorbeeld boodschappen moest doen en koken. Op haarzelf wonen ging daardoor dus niet goed. Ze is daarom naar een trainingscentrum gegaan. “Daar heb ik training gehad met alles. Daar werd ik wel goed geholpen.”

School

Anne heeft op meerdere basisscholen gezeten. Eerst op gewone scholen. Haar derde school was een speciaal-onderwijs-school. Toen heette dat nog een LOM-school. “Toen had ik moeite met leren en rekenen. Maar ze zijn daar niet verder op ingegaan”. Toen is niet vastgesteld dat Anne een licht verstandelijke beperking heeft. Dat is pas een aantal jaar geleden vastgesteld. Maar Anne wist het al heel lang.

Na de bassischool heeft ze de korte mbo gedaan. Haar richting was verzorging. “Maar daar doe ik niks meer mee.” Ze heeft nog een tijdje op een crèche gewerkt, maar daar is ze op een gegeven moment mee gestopt. Ze is toen namelijk de opleiding tot fietsenmaker gaan doen.

De derde vrouwelijke fietsenmaker

Anne vindt het heel leuk om fietsen te maken. Ze heeft zelfs een opleiding tot fietsenmaker gedaan. Maar weinig vrouwen doen dat. “Ik ben de derde vrouwelijke fietsenmaker van Nederland!” Tijdens die opleiding moest ze ook stage lopen bij een fietsenmaker. Maar de werkdruk lag daar veel te hoog voor haar. “Ik moest 25 fietsen maken op één dag.” Nu maakt ze af en toe fietsen voor vrienden en familie. Ze werkt nu als ervaringsdeskundige. Dat is weer heel anders dan fietsenmaker zijn. Maar ze vindt het erg leuk. Ze doet daar van alles: ze beantwoordt mailtjes, neemt telefoontjes op, gaat naar bijeenkomsten in Den Haag. Ze ziet haar collega’s als familie. “Want een eigen familie heb ik niet.”

Ex-man

Vroeger is Anne zes jaar getrouwd geweest met Hans. Hans leeft niet meer. “Gelukkig maar, want hij heeft 52 kinderen gekregen.” Ze hebben elkaar leren kennen op het werk. Hij was ouder dan Anne. “Doordat ik geen vader heb gehad, heb ik altijd een vaderfiguur gemist. Dus ik dacht, het is beter om een oudere man te nemen, dan kan ik nog wat van hem leren.”

Met Hans heeft Anne vier kinderen gekregen. Allemaal zonen. Zij zijn nu 25, 26, 27 en 28. Hans keek nooit om naar de kinderen, vertelt Anne. Eén van haar kinderen heeft een spierziekte en één woont in het buitenland. De andere twee spreekt Anne niet meer.

Haar relatie met Hans was niet prettig. “Hij was altijd aan het zeuren over kosten. Dat het licht uit moest en dat soort dingen. Ook ging hij vreemd en was hij gokverslaafd. Hij gooide zijn hele uitkering er doorheen. Op een gegeven moment stond ik achter hem bij de kasten en zag ik dat er zo veel geld op stond. Toen drukte ik op de uitbetalen knop. Toen hebben we grote bonje gehad”. Anne vertelt dat Hans haar ook fysiek wat heeft aangedaan. “Vier kinderen in vier jaar tijd. En ik sliep altijd heel vast. Daar heeft hij misbruik van gemaakt.”

Op een gegeven moment was het genoeg geweest voor Anne. “Op een gegeven moment was ik zo boos, heb ik een tafel in z’n kruis geschopt.” Samen met haar kinderen is ze bij hem weg gegaan.

Op zoek naar een veilige plek voor haar kinderen

In het begin was het moeilijk voor Anne om een opvangplek te vinden voor haar en haar kinderen. Uiteindelijk heeft ze haar gezinsvoogdes van vroeger gebeld, Marjolein. Marjolein heeft Anne en haar kinderen aangemeld bij het Leger Des Heils. “Zij heeft mij heel goed geholpen.”

Haar kinderen zijn uiteindelijk allemaal opgegroeid in een pleeggezin. Haar jongste zoon heeft één pleeggezin gehad. Haar andere kinderen 4 tot 8 verschillende gezinnen. Anne is altijd heel betrokken geweest. In het begin zag ze haar kinderen ongeveer eén keer per week. Ze zorgde er ook voor dat haar zonen elkaar eens per zes weken zouden zien. Dat vond ze belangrijk.

Nu is het contact met haar kinderen minder. Haar zoon Peter ziet ze nog veel, ook al woont hij in het buitenland. Ze zijn laatst nog op vakantie geweest naar Frankrijk. En ze doen vaak leuke dingen met hem. Dan gaan Anne en Rick bijvoorbeeld naar een pretpark met hem. Trots laat Anne een stoere foto van Peter zien.

Ook op zoek naar een veilige plek voor haarzelf

Nadat Anne bij Hans was weggegaan, is ze zelf wel 11 keer verhuisd in één jaar. “Je mocht steeds maar 3 maanden blijven op een opvangplek.” Op een gegeven moment moest ze zelfs in een

opvangcentrum wonen in een uithoek van Nederland. “Dat was zo ver van mijn kinderen vandaan. Het liefst wilde ik zo dicht mogelijk bij mijn kinderen wonen.”

Uiteindelijk heeft ze met hulp van het Leger des Heils een eigen huis gevonden. Toen kreeg ze ook een relatie die niet lekker liep. Ze is daar toen weggegaan en bij een goede vriend gaan wonen. “Daarna ben ik een tijdje opgenomen geweest.”

Ik ben niet depressief!

Na haar scheiding werd Anne verteld dat ze depressief was. Zelf dacht ze van niet. “Misschien was ik een jaartje depressief om alles wat ik heb meegemaakt met mijn ex en mijn kinderen. Maar ik had toen al gezegd: ik heb problemen met leren, alles ging me te snel, de taal is te moeilijk.” Maar toch werd bij haar een depressie vastgesteld. Ze kreeg daarvoor medicijnen en uiteindelijk moest ze ook naar een instelling. “Maar dat ze je dan continu vasthouden en inbewaringstelling geven en dat je alleen met de verpleging naar buiten mocht, dan neem je toch liever de benen.” Maar dat deed ze uiteindelijk niet. Dat wilde ze haar kinderen ook niet aandoen. “Ik vond zelf dat ik daar niet hoorde te zijn. Maar ik heb tegen de jongens uitgesproken dat mamma niet weg gaat.”

Op een gegeven moment werd ze gevraagd om eens te komen vertellen over personen met verward gedrag. “Toen had ik daar aangegeven dan mensen met een beperking ook verward gedrag hebben. Toen heb ik ze wakker geschud en werd er gezegd: ja, je hoort helemaal niet in deze doelgroep. Toen zei ik ook meteen dat ik van mijn antidepressiva af wilde. Nu heb ik nog even basis-GGZ, maar dat heb ik niet eens nodig. Ik heb al mijn coach bij mijn werk als ervaringsdeskundige. Zij helpt me heel erg. Ze is ook meer dan een coach. Ze is een goede vriendin geworden.”

Anne en Rick

Anne en Rick ontmoetten elkaar in de instelling. Daar zaten ze samen op één groep. Rick woonde er al. Hij heeft schizofrenie. Daar slikt hij medicijnen voor. Toen kwam Anne in hetzelfde huis als Rick wonen. Daar werden ze verliefd.

Twee jaar geleden moesten ze daar weg. “De instelling kreeg de begroting niet rond, dus moesten wij er uit. Terugkeren naar de maatschappij”, vertelt Rick. “Uiteindelijk is het onze redding geweest, want toen kregen we een urgentie.” Eerst mochten ze van de begeleiding niet samenwonen. “Ze zeiden dat we nu verliefd waren, maar als dat over is dat we dan niet meer samen

zouden willen wonen. Gelukkig zijn ze daar op teruggekomen en konden we een huis gaan zoeken."

Geld

Anne en Rick scheiden hun geld. Rick doet alles zelf, met hulp van een begeleider. Anne heeft een curator. Door haar ex-man Hans kwam Anne in de schulden terecht. "Hij had 15 schulden op mijn naam gezet." Ze is nu van haar schulden af. Maar ze vond het fijn als de curator haar financiën nog van haar kon overnemen, om te voorkomen dat ze weer in de schulden kwam. "In september heb ik een evaluatiegesprek om te kijken of ik van de curator over kan stappen naar een bewindvoerder met mentorschap."

Rick probeert nu wat geld te sparen. Elke maand € 50,-. Dan kan hij later ook onverwachte uitgaven betalen. Nu moet hij voor dat soort dingen bijzondere bijstand aanvragen, maar dat is een heel gedoe. "Ik wou bijzondere bijstand aanvragen voor mijn rijbewijsherkeuring. Dat is €200,-. En ik was nog €80,- over m'n declareerbare bedrag heen bij de tandarts. Maar dan moet ik ook zo veel gegevens van Anne hebben. Dat moeten we dan allemaal aan de curator vragen. Terwijl we al onze geldzaken scheiden. Dat is zo'n gedoe, ik ga die bijzondere bijstand nu niet meer aanvragen."

Voor de dagelijkse behoeften gaan Anne en Rick naar de voedselbank, de dierenvoedselbank en de kledingbank. "We hadden op een gegeven moment gezegd dat we misschien wel wilden stoppen met de voedselbank, zodat ze ander mensen konden helpen. Maar de voedselbank zei toen dat we eerst een buffer moesten opbouwen. Dat was wel goed van ze."

Steeds meer familie

Toen Anne jong was, had ze weinig familie. Maar nu ze ouder wordt vindt ze steeds meer van haar familie terug. Haar ouders zijn helaas allebei overleden, maar heeft ze wel weer contact mee gehad. Allebei bleken ze dicht bij haar te wonen. Apart van elkaar, ze zijn wel gescheiden. En één van haar broers had contact opgenomen met het programma Spoorloos om de rest van de familie te zoeken. Zo is Anne dus ook weer in contact gekomen met hem. Die ziet ze nu twee keer per jaar. "We zijn laatst naar zijn verjaardag geweest. En we zijn ook uitgenodigd voor de verjaardag van mijn schoonzus." Eén broer is inmiddels overleden. Met de andere drie heeft ze

geen contact. “Mijn zus woont vlak bij mij, maar als ze mij nu ziet draait ze haar kop om. Ik weet niet waarom.”

En later vertelt Anne ook nog over haar neefje en nichtje. Die is ze ook ineens tegengekomen op Facebook.

Al haar familieleden die ze nog spreekt heeft ze met foto’s op haar deur hangen. Net als haar kinderen. En de certificaten die ze heeft gehaald. Zo kan ze altijd zien waar ze zich mee bezig houdt. En wat ze allemaal heeft bereikt. “Ik ben trots op de dingen die ik doe.”

Ruud is nu gelukkiger dan ooit

Dit is Ruud. Ruud is 46 jaar. Hij woont samen met zijn vrouw Charlie. Door het huis lopen ook twee katten rond. Eén kat kan wel een meter lang worden. Deze kat is nu pas 10 maanden, dus dat duurt nog even. Ruud verwelkomt je hartelijk als je bij hem langs gaat. En vertellen doet hij ook graag. Je zou niet denken dat hij al een heel leven achter zich heeft. Een leven met heel veel mooie momenten, maar óók een heleboel nare momenten.

Stiefvader

Toen Ruud klein was, woonde hij bij zijn moeder en stiefvader. Daar woonde ook zijn broertje. Dat ging een hele tijd goed. Totdat hij een halfbroertje kreeg. “Mijn vader zei heel eerlijk: nu heb ik een echte zoon van mij. En ik was toen niets, een buitenstaander.” Ruuds vader mishandelde hem. “Op school kwam ik toen met blauwe plekken en ze lieten me toen niet meer naar huis gaan.” Toen ging hij naar een kindertehuis.

Opgroeien in kindertehuizen

“De eerste jaren in het kindertehuis waren perfect”, vertelt Ruud. Hij woonde met allemaal kinderen met een beperking. Leeftijdsgenoten, maar ook wat jongere en oudere kinderen. Er was een jongensgroep en een meisjesgroep. Eén keer in de zes weken mocht hij zijn ouders zien. “Ik wilde in het begin zelf nog niet contact opnemen. Later wilde ik dat wel met mijn moeder.”

Het was dus perfect. Totdat Ruud weer werd misbruikt. Hij is toen doorgestuurd naar een ander kindertehuis. Ook daar heeft Ruud leuke tijden meegemaakt. “Het was in een hele grote villahuis met een tuin. En je kon daar spelen met andere kinderen.” Maar op een gegeven moment ging het mis, vertelt Ruud. “Toen kwam er een begeleidster die mij misbruikte en ik draaide door. Ik heb een mes gepakt waarmee ik me wou afweren en toen deed de begeleider aangifte. Dus moest ik weg.”

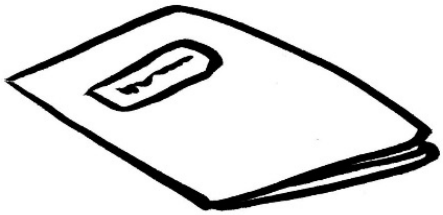

Gesloten inrichting

Ruud werd overgeplaatst naar een gesloten inrichting. Het was een heel groot terrein, met hekken er omheen. En er was ’s nachts bewaking. “Dat was de hel waar je dan inkomt. Als je naar de slaapkamer moet, moet je bellen. Als je naar de WC gaat, moet je ook weer bellen.” Ruud probeerde een aantal keer te ontsnappen, maar de bewakers stonden hem buiten het hek weer op te wachten.

“Ik voelde me daar anders, ik hoorde daar niet bij”, vertelt Ruud over zijn tijd in de gesloten inrichting. “Ik heb daar een jongetje ontmoet en

die heeft Ciske de rat nagedaan bij zijn moeder: mes in de nek. Je zit daar tussen de criminelen. Dus dan ga je eerst maar met die mensen meelopen anders word je een pispaaltje."

Ruud had een psychiater in de inrichting. Eerst vertelde hij de psychiater alles. Ook als hij vervelende dingen had meegemaakt met een begeleider. "Maar dan kreeg ik opeens een boze begeleider in mijn kamer. Vertelde de psychiater het gewoon door aan de begeleiders." Daarna heeft Ruud allemaal vrolijke dingen verteld tegen de psychiater. En heeft hij zijn best gedaan bij de begeleiding. Met resultaat: op zijn 21e mocht hij naar een woonplek met begeleiding. De plek waar hij zijn toekomstige vrouw zou ontmoeten: Charlie.

Begeleid wonen

Zijn woonplek met begeleiding vond Ruud heerlijk. "Je kon er zelf wonen, je eigen ding doen. Mijn geld was dan wel in beheer, maar dat was heerlijk. En toen kwam Charlie daar opeens wonen. Toen heb ik haar gelijk gepakt en niet meer losgelaten."

Ruud en Charlie kenden elkaar nog van school. Maar daarna zijn ze elkaar uit het oog verloren. Nu zijn ze al 21 jaar getrouwd. Ze hebben ook een zoon van zeventien. Hij is een paar jaar geleden uit huis geplaatst. Toen ging het niet goed thuis. Nu gaat hun zoon verhuizen naar begeleid wonen.

Ruud en Charlie hebben nog wel contact met hun zoon. Ruud speelt wel eens videogames met hem samen. Meestal zijn ze dan allebei thuis en dan hebben ze een koptelefoon met microfoon op. Dan kletsen ze terwijl ze een schietspelletje aan het doen zijn. En soms bellen ze ook met beeld via Skype.

Een tijdelijke woning

Zelf zitten Ruud en Charlie ook in een soort verhuizing. Ze moeten tijdelijk hun huis uit, want het huis zit vol met schimmel. Nu wonen ze aan de andere kant van de stad. Ze vinden het er niet leuk. "De buren zijn niet gezellig. Als je buiten loopt en zegt goedemorgen, dan kijken ze alsof je van lucht bent." In hun eigen huis gebeurt er altijd wel wat. Hun woonkamer zit daar ook aan de straatkant. "Dan kan je de straat in kijken, praat je wat, hoor je wat roddels. Je hebt altijd wel even contact. Maar hier wil niemand kletsen." Ruud kan niet wachten totdat ze weer hun eigen huis in kunnen.

Begeleiding

Ruud en Charlie krijgen allebei begeleiding. Diegene helpt hen met financiële zaken en ondersteunt bij de verhuizing en ziekenhuisbezoeken. "Het is fijn dat er dan iemand is. Want in het ziekenhuis vertelt de arts je dan dingen en dan kom je er later achter dat je het niet begrijpt.

Maar als je het dan vraagt, dan word je afgesnauwd.” Nu neemt Ruud altijd een begeleider mee. Die schrijft het dan op en vertelt het later nog eens of stuurt het op.

Geldzorgen

Financieel hebben Ruud en Charlie het niet breed. “Mijn vrouw gaat morgen naar het ziekenhuis en zij is nu ook afgeschreven voor de komende twee jaar. Dan krijgt ze een uitkering. We gaan er dan wel financieel op achteruit.”

Ze hebben natuurlijk ook nog de kosten voor hun zoon. “Laatst moesten we opeens het kindgebonden budget terugbetalen. En de zorgtoeslag. Omdat ons kind het huis uit was. Dat geld hadden we natuurlijk niet klaarliggen.” Uiteindelijk hebben ze dit betaald vanuit de spaarrekening van hun zoon. Dit geld hebben ze daarna weer teruggestort.

Werk

Toen Ruud in zijn begeleid woonplek zat, heeft zijn begeleiding hem aangemeld bij een sociale werkplaats. Ruud wilde dat zelf ook wel, want hij had niks te doen. Al gauw mocht hij daar gaan werken. Hij heeft van alles gedaan: bij een tuincomplex werken, buiten vegen, planten weghalen, parkeerbeheer, noem maar op.

Hij heeft daar ook hele mooie tijden beleefd. Een van zijn leukste banen was bij de fietsendiefstal. Eerst kreeg hij een opleiding bij de politie over wat je moest doen als mensen een fiets hadden gestolen. “Dan moest je iemand aanhouden, vragen stellen, kijken of je mensen wel kan vertrouwen of niet en de politie erbij halen.” Na die opleiding mocht hij fietsen gaan graveren. “We hadden een handmachine en een elektrische machine. Met die elektrische machine kon ik samen met een collega heel goed overweg. Dan kon je een code intypen en dan grafeert de machine de gegevens op de fiets. Het was heel erg leuk. Je bent de hele tijd met mensen bezig. En het was gratis dus er stonden heel veel mensen te wachten. En je hebt een mooie jas aan. Dan ben je geen buitenstaander, maar ben je als team met elkaar lekker bezig.” Helaas stopte de financiering en moest Ruud na vijf jaar stoppen met fietsen graveren.

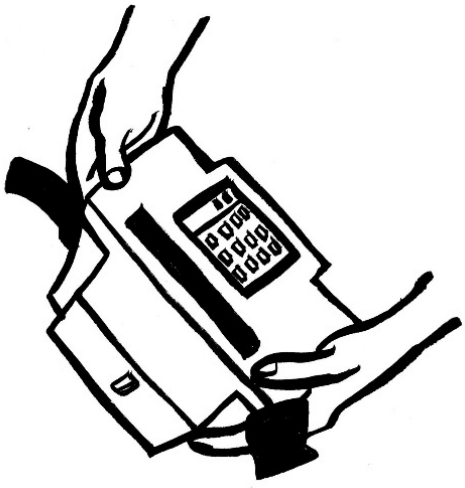

Hij heeft ook een paar jaar bij een luchthaven gewerkt. Bij de catering. Hij moest er voor zorgen dat het eten aan boord kwam. Dat werk vond hij ook heel erg mooi. “We waren met vijf tot uiteindelijk 25 mensen aan het werk. Wij moesten alles in orde maken zodat er 6 tot 10 vliegtuigen met eten gevuld konden worden.” Uiteindelijk moest Ruud daar ook weg. “Ze

dachten dat we dingen gestolen hadden, terwijl dat achteraf helemaal niet zo was.” Dat vond Ruud heel erg jammer.

Uiteindelijk is hij bij de sociale werkplaats zelf gaan werken. Daar heeft hij verschillende dingen gedaan, waaronder post sorteren en prijzen op kleding schieten. “Met elkaar bezig zijn, vond ik heel erg leuk. Je bent toch samen een product aan het maken”.

Vijf jaar geleden is Ruud gestopt met werken. Hij was geestelijk niet meer inzetbaar. “Ik had een burn-out gehad, ik had pijn aan mijn heup en zat gewoon niet lekker in mijn vel. En dan ga je ook zelfmoordpogingen doen. Het ging gewoon allemaal niet goed.” Uiteindelijk moest Ruud met zijn begeleider langskomen bij zijn baas. Hij hoorde toen dat hij met ontslag moest. “Ik vond het heerlijk.”

Kluizenaar

Nadat Ruud was gestopt met werken, kwam hij het huis niet meer uit. “Ik zat in een dal. Alles van vroeger kwam weer naar boven. Ik was eigenlijk ook geen lieve man voor mijn vrouw. Dan had je weer een blinde vlek dat je denkt dat je stiefvader je slaat en je hem moet afweren. Maar dan blijkt het niet je vader te zijn, maar loop je je vrouw af te tuigen. Dan schrik je wel. Daarom is ook vaak de politie over de vloer geweest en is onze zoon uit huis geplaatst.” Ruud was ook heel erg dik. Al jaren probeerde hij af te vallen, maar het lukte niet. “Elke diëtiste had weer een eigen eetpatroon, maar het hielp allemaal niet.” Ruud is een jaar lang niet naar buiten geweest.

Via de politie en de gemeente is Ruud doorgestuurd naar een psychiater. Die heeft hem van zijn straatvrees afgeholpen. “Langzaamaan durfde ik steeds meer. Ik heb nog regelmatig contact met haar”. Zijn psychiater heeft er ook voor gezorgd dat hij kon afvallen. “Ik zei toen heel eerlijk tegen die arts van het ziekenhuis: of je opereert me, of het is einde verhaal, dat ik zelfmoord pleeg. Ik had overal pijn en afvallen lukte niet”.

Zijn operatie is heel goed gegaan. Hij is 72 kilo afgevallen. Hij kan nu weer van alles doen. Hij gaat veel naar buiten, loopt iedere dag. En zijn slaapapneu is weg.

Tussen werkelijkheid en fantasie

Ruud is verslaafd aan Goede Tijden Slechte Tijden. In het kindertehuis keek hij dat altijd. Nu neemt hij het op en kijkt hij een paar afleveringen achter elkaar. “Dat vind ik gewoon leuk. Dat volg ik altijd. Je bouwt een beetje een levensstijl op.” En Utopia, dat kijkt hij ook. Het eerste seizoen niet, maar nu het tweede seizoen wel. Hij heeft zich ook al een paar keer aangemeld om mee te doen. “Twee mensen die er nu inzitten wil ik wel aanpakken en hun eens even echt laten bouwen. Dus ik hoop echt dat ze me door laten gaan. Dan kan je ook laten zien wat je kan. Want in de echte wereld word je vaak niet gewaardeerd”.

Een nieuw teamgevoel

Toen Ruud zich weer beter voelde, wilde hij ook weer dingen gaan doen. Hij meldde zich aan bij een organisatie om een maatje te krijgen, maar uiteindelijk had hij daar een slechte ervaring mee. “Ik moest eerst een hele intake doen. Daarna kreeg ik eerst een Engelssprekend maatje terwijl ik helemaal geen Engels spreek. Daarna kwam er iemand niet opdagen. En toen kreeg ik iemand die de hele tijd op vakantie ging. Toen zei ik, ik kap er mee.”

Zijn vrouw Charlie zat bij een vrijwilligersorganisatie. Daar wilde hij ook graag bij. Eigenlijk was het vol, maar gelukkig kon het toch. Samen met een begeleider organiseert hij nu een wandelgroepje voor de buurt en kookt hij af en toe met buurtgenoten. “Dan ben je met allemaal mensen om je heen, dat is gezellig. Gewoon slap ouwehoeren.”

Ook heeft hij een maatje. Daar heeft hij regelmatig contact mee. “Dat vind ik heel erg leuk. We zijn een paar keer rondjes gaan lopen langs een meer en doen allemaal activiteiten”. Daarnaast pakt Ruud alles op wat op zijn pad komt. Bijvoorbeeld dit interview. En laatst was hij bij een bijeenkomst met een directeur van een zorgaanbieder. Daar moest hij wat vertellen. “Dat was wel spannend, maar ook heel leuk.”

Een nieuwe Ruud

Ruud kan zijn verhaal nu makkelijk vertellen. Dankzij de psychiater, zegt hij. “Ik heb heel veel meegemaakt. Maar ik kan de wereld aan. Ik waardeer mezelf. En ik ben nu gelukkiger dan ooit.”

3 Nawoord

Wij hebben met 15 mensen gesproken. Zij zijn allemaal “mensen met een lichte verstandelijke beperking”. U heeft gelezen wat hun verhaal is. Hier vertellen wij ons verhaal. Wij zijn onderzoekers. Wij kijken wat opvalt, en daar vertellen we over. Wat valt er op bij de mensen in dit onderzoek?

Wil je weten hoe we het precies hebben gedaan? Lees dan de bijlage.

Onze keuzes

Mensen vertellen zelf

Dus:

- Wij gebruiken hun woorden
- Wij vertellen wat zij hebben verteld.

Niemand kan alle gebeurtenissen in zijn of haar hele leven nog helemaal herinneren. Het is dus moeilijk om het hele verhaal te vertellen. Soms ontbreekt er iets. Bedenk zelf maar eens: wat weet jij nog van je basisschool? Misschien weet je nog of het fijn was. Of je leuke vrienden had, of juist gepest werd. Maar veel meer weet je waarschijnlijk niet.

Het kan zijn dat er iets niet klopt. Bijvoorbeeld omdat iemand zich het anders herinnert. Wij kunnen niet alles checken. Dat willen we ook niet. Want: het gaat om het eigen verhaal.

In dit rapport staat dus niet alles. Maar: degene die er het meeste van weet, heeft gekozen. Mensen kennen hun eigen leven het beste.

Mensen kiezen zelf

Dus:

- Wij spreken met de naasten (hulpverleners, familie) die iemand zelf kiest
- Mensen kiezen zelf wat er op de tekening komt
- Als ze willen, kiezen mensen zelf een ‘neppe’ naam.

Toestemming vragen

Soms weet je niet of iemand je snapt. We willen elkaar graag begrijpen. Het is dus moeilijk om te zeggen: ‘ik begrijp jou niet’.

Vaak zeggen we tegen elkaar: ‘ohja’. Of: ‘ja, ja’. We willen dan laten zien: ik begrijp wat je zegt. Dat doen we soms ook als we het niet begrijpen.

Voor ons was dit lastig. We vonden het erg belangrijk dat alle 15 mensen wisten wat dit onderzoek is. Want wij wilden hun verhaal doorvertellen.

Dus we checkten het steeds: heb ik het goed uitgelegd? Dat was nog niet makkelijk. Want het onderzoek is ongewoon. Er komt niet elke dag iemand langs om je te vragen over jouw leven. We namen dus elke keer goed de tijd om te vragen of het oké was.

Verschillend, maar allemaal veerkrachtig

We noemen ze één groep, maar de verschillen zijn groot

We zeiden het al: in Nederland wonen 1,1 miljoen mensen met een lichte verstandelijke beperking. Dat zijn er heel veel.

Binnen die groep zijn de verschillen heel groot. Mensen zijn oud of jong, gelukkig of verdrietig, boos, bang of blij. Ze hebben een fijne familie of juist helemaal niet.

Wij noemen al deze mensen één groep. Maar de verschillen zijn groot. Dat is vaker met groepen: soms is het verschil tussen iemand in de groep en iemand buiten de groep erg klein. Zo kan het zijn dat twee mannen erg verschillend zijn, terwijl ze allebei man zijn. Zo is het ook met deze groep.

'Een lichte verstandelijke beperking' kan heel veel verschillende dingen betekenen. Voor ons onderzoek was dat ook moeilijk: wie kies je dan? Van te voren weet je niet zo goed hoe iemand is. Het was dus voor een deel gokken.

In de bijlage leggen we uit hoe we zo goed mogelijk hebben gegokt.

Alle mensen in dit rapport wilden over hun leven vertellen. Onze selectie is daardoor nooit helemaal 'eerlijk'. Mensen met wie het nu érg slecht gaat, bijvoorbeeld, kunnen niet zo makkelijk over hun leven praten. Ook missen we mensen die niet willen vertellen.

Ze maken veel heftige dingen mee

De mensen die we hebben gesproken hebben veel meegemaakt. Leuke dingen, maar ook heel veel nare dingen. We hebben gehoord dat mensen zijn misbruikt. Of dat ze op heel veel verschillende plekken hebben moeten wonen. Of dat ze uit huis zijn geplaatst op jonge leeftijd.

Sommige mensen werden emotioneel toen ze deze verhalen aan ons vertelden. Anderen niet. Zij konden er inmiddels makkelijker over praten. Daarom lees je niet altijd de emotie terug in de verhalen. Het is namelijk hun verhaal.

Ze zijn sterk!

De mensen die wij hebben gesproken, hebben een IQ tussen de 50 en de 85. Soms denken mensen dat zij niets snappen. Dat is helemaal niet zo. Alleen snappen zij sommige dingen op een andere manier.

Dit maakt het soms moeilijk om te communiceren. Anders mensen weten dan niet zo goed hoe ze iets moeten zeggen.

Dit betekent dat mensen met een lichte verstandelijke beperking erg sterk moeten zijn. Zij maken vaak mee dat een ander hen niet snapt. Dat is moeilijk.

Wij zijn onder de indruk van de mensen die we gesproken hebben. Zij hebben veerkracht! Ze maken vaak nare dingen mee. Toch vinden zij een manier om zichzelf te zijn.

De wens om gehoord te worden

Niet luisteren

Veel mensen met een beperking zeggen het: er wordt niet naar mij geluisterd. Mensen kijken dan weg, of ze praten alleen maar.

Soms worden ook dingen besloten zonder dat je er bij bent. Terwijl het wel over jouw leven gaat. Andere mensen denken dan dat je het toch niet kunt snappen. Er wordt dan over jou gepraat. Dat voelt naar.

Wij merkten dit ook. Wij luisterden, en de verhalen kwamen naar ons toe. Soms schrokken we daar van: de verhalen waren heftig! Mensen maken veel mee. Als je luistert, vertellen mensen graag. Ook over dingen die niet fijn zijn.

Niet op één hoop gooien

We schreven het hierboven ook al: de mensen die we hebben gesproken zijn allemaal verschillend. Ze zijn meer dan hun IQ alleen. Ze hebben allemaal verschillende achtergronden, hobby's, wensen, etc. Dat betekent dus ook dat je ze niet op één hoop kan gooien. Bijvoorbeeld bij het aanbieden van woningen of het aanbieden van werk.

Familie en vrienden zijn belangrijk, maar niet altijd aanwezig

Familie

Voor bijna iedereen is familie belangrijk. Dat hebben wij ook hier gezien. Als je hulp nodig hebt, is er dan iemand die voor jou vecht?

Als je zelf niet zo goed met iedereen kunt praten, is dat extra belangrijk. Is er een moeder of een vader die voor jou zorgt, dan is het makkelijker. Dat kan ook iemand anders doen: een vriend, een mentor of een maatje.

Veel mensen die een beperking hebben, worden het beste geholpen door familie. Maar niet iedereen heeft familie (dichtbij). De overheid kan familie ook niet zomaar vervangen. Daarvoor is iets bijzonders nodig. Namelijk: een persoon die de plek van de familie een beetje wil innemen. Iemand die echt wil vechten, trouw is, en lang blijft.

Een maatje

Vriendschappen gingen voor de meeste mensen die we gesproken hebben niet vanzelf. Sommigen waren op zoek naar een maatje om dingen mee te doen. Anderen wilden alleen maar gemakkelijk ergens heen kunnen om mensen te ontmoeten. Zoals een gemeenschappelijke ruimte in een zorginstelling.

We hebben over verschillende initiatieven gehoord die zich inzetten voor ontmoetingen tussen mensen. Zoals een reisorganisatie die reizen organiseert voor mensen met een lichte verstandelijke beperking en vrijwilligers die uitjes organiseren. En we hebben gehoord hoe fijn dat kan zijn.

Hulp en ondersteuning nodig bij de basisbehoeften

Geldzorgen

Een aantal mensen die we hebben gesproken, vinden met geld omgaan. Vaak omdat zij schulden (gehad) hebben. Soms hebben mensen een bewindvoerder. Dan hebben ze weinig om van te leven.

Bewindvoering kan een goede oplossing zijn. Het geeft rust. Maar er is daardoor niet meer geld. Mensen hebben erg weinig geld over. Ze kunnen (bijna) geen leuke dingen meer doen.

Aan het werk

De meeste mensen die we hebben gesproken, hebben nu een leuke baan. Maar soms is de weg daarnaartoe moeilijk.

De meeste mensen die we hebben gesproken zijn via het UWV, een jobcoach of een zorginstelling uiteindelijk goed terecht gekomen. Bijvoorbeeld bij dagbesteding, een sociale werkplaats of een bedrijf.

Het kan moeilijk zijn om een baan te vinden bij een bedrijf. Niet alle bedrijven kunnen of willen de begeleiding geven die nodig is. Of ze kunnen niet goed inschatten wat het betekent om iemand met een lvb in dienst te nemen.

Sommige vonden hun baan al meteen leuk en waren tevreden over de weg daarnaartoe. Anderen hebben juist hard moeten trekken. Zij hebben vooral een leuke baan gevonden doordat iemand voor hen ging lopen. Zoals een goede jobcoach of een familielid.

Hulpverlening

Goede hulpverlening is mensenwerk. Of het werkt, hangt erg af van de persoon. Je moet dus geluk hebben.

Als je niet weerbaar bent, is dit extra moeilijk. Je kunt dan niet goed voor jezelf opkomen. Dan overkomt alles je. Het is moeilijk om dan te vragen om andere hulp. Als je niet blij bent, weet je soms niet dat je iets beters mag vragen.

Bij de mensen die we gesproken hebben zijn vaak meerdere hulpverleners geweest. Toen pas vonden ze iemand die echt kon helpen. Ons valt op dat hulp uit alle hoeken kan komen: een leraar, een huisarts, maatschappelijk werk, familie. Het is niet alleen de functie of titel die uitmaakt. Het is meer de persoon.

Wat maakt een goede hulpverlener? Dat hij of zij goed luistert. En écht doet wat jij nodig hebt - niet wat hij gewend is te doen.

Wat wij verder nog hebben geleerd

‘Beperking’ is een lelijk woord

Niemand wil graag beperkt genoemd worden. Als je zegt: “jij hebt een beperking”, dan voelt het alsof je de persoon niet meer ziet. Je ziet dan alleen wat die persoon niet kan.

Wij, de onderzoekers, hebben dit ook gevoeld. Wij hadden namelijk een probleem: dit onderzoek gaat over mensen met een lichte verstandelijke beperking. Wij hadden mensen met een lichte verstandelijke beperking nodig. Maar het voelt niet fijn om te zeggen: u heeft een beperking.

We hebben dus geoefend met wél praten over wat iemand niet kan, zonder dat het vervelend voelt. Het woord ‘beperking’ helpt niet. Het is dan nog beter om te praten over wat iemand niet kan, of bijvoorbeeld over het IQ.

Verder maakt het veel uit hoe je praat. En of je wel goed luistert.

Nieuwsgierig zijn

Over jezelf vertellen is soms best eng. Dat vinden de mensen die wij gesproken hebben ook. Zij wisten niet wie wij waren. En wat we van hen dachten.

Het hielp erg om gewoon nieuwsgierig te zijn. We hebben vragen gesteld. Er waren geen dingen die wij niet wilden horen. De ander kan wel kiezen wat hij wil vertellen.

Voor ons was het soms spannend om alle vragen te stellen. Vragen over problemen. Vragen over iets dat verdrietig is. Gelukkig vertelden mensen ons veel. Vooral omdat we goed luisterden. Ook als het verdrietig was, of ze het moeilijk vonden. Het is belangrijk dat iemand óók de moeilijke dingen wil horen.

Niet invullen

We hebben mensen zelf laten praten. We hebben het niet in onze eigen woorden gezegd.

Als je jouw eigen woorden gebruikt, moet de ander vertalen. Nu moesten wij als interviewers vertalen. Dat leek ons beter: het is ons werk. Voor diegene die vertelt is dat fijner: die kan makkelijker bedenken wat belangrijk is.

Wat mag je vragen?

Als iemand zijn verhaal vertelt, geeft hij of zij jou iets. Iets groots: het levensverhaal.

Soms dachten wij: wat geef ik hier voor terug? Is dit wel eerlijk? Het is dan moeilijk om te weten of je nog wat extra’s mag vragen. Bijvoorbeeld: ‘mag ik jouw moeder ook ontmoeten?’.

Toch is het goed om dat te vragen. Die andere hoort er namelijk bij. Als iemand niet wil dat jij diegene spreekt, zegt hij dat wel.

Dankwoord

We zijn dankbaar voor de hulp die we hebben gehad bij het vinden van gesprekspartners. Hierbij willen we deze mensen graag bedanken.

Onze grootste dank gaat uit naar Sarah, Peter, Robert, Andrea, Abel, Simone, Suze, Mieke, Jan, Vincent, Berat, Mila, Rob, Anne en Ruud. Wij onthouden jullie echte naam. Bedankt dat jullie je verhaal wilden delen.

Bijlage: over het onderzoek

Aanpak

Verzamelen van gesprekspartners

We zijn met 15 mensen in gesprek gegaan. Om in contact te komen met deze mensen, hebben we contact gelegd met zorgaanbieders, maatschappelijk werk, vrijwilligersorganisaties en ons eigen netwerk. Deze mensen vroegen we of ze mensen met een lvb kenden die een levensverhaal hebben waarin andere mensen met een lvb zich ook zouden kunnen herkennen.

Om ervoor te zorgen dat we zo veel mogelijk verschillende verhalen konden verzamelen, keken we naar een spreiding van de volgende kenmerken:

- Leeftijd
- Sociaal economische achtergrond
- Culturele achtergrond
- Sociale zelfredzaamheid en schulden
- Gebruik van voorzieningen
- Type huishouden
- Werk en inkomen

Interviews

De mensen mochten zelf kiezen waar ze wilden afspreken. Vaak was dit bij hen thuis. Soms bij een wijkcentrum. Ook kon er iemand anders aansluiten bij het gesprek. Als ze dat fijn vonden. Bijvoorbeeld een begeleider of een familielid. Als dat kon, hebben we ook nog een naaste apart gesproken.

Opstellen rapportage

Van alle gesprekken hebben we verhalen en tekeningen gemaakt. De namen zijn verzonnen. Alle verhalen en tekeningen hebben we laten zien aan de betreffende persoon. Hij of zij moest het verhaal eerst goedkeuren. Daarna hebben we het in de rapportage gezet. Wanneer iemand het verhaal niet zelf kon lezen, is een naaste gevraagd uit te leggen wat er in het verhaal staat.